

Yrkande

2023-04-28

Ärende nr: 4.1

Yrkande angående – Vägar till ett tryggare samhälle, Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. Stadsledningskontoret får i uppdrag att komplettera Göteborgs Stads svar med nedanstående stycke:

Yrkandet

Göteborgs Stad vill påtala att betänkandet behöver belysa förslag på stöd och åtgärder för barn och unga som genom utpressning tvingas delta i kriminella gärningar samt åtgärder för de barn och unga som utsätts för kränkande metoder vid exempelvis förnedringsrån. Idag saknas tydliga föreskrifter och allmänna råd som omfattar hela det brottsofferstödjande arbetet som kommunernas och storstädernas socialtjänster ska bedriva.

Barn och unga som kommit i våldsverkares väg kommer sällan framåt i läkandet om de inte får någon form av upprättelse. Det är av särskild vikt vid en utredning att problemen fångas upp, då barn många gånger har svårare än vuxna att förstå varför rättsprocesser tar lång tid.

Yrkande

Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet

2023-04-28

4.1

Yrkande angående – Remiss från Justitiedepartementet - Vägar till ett tryggare samhälle – Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. Till yttrandet tillfoga följandet text, efter sista stycket:

Göteborgs stad ser positivt på att beredningen föreslår att lämplig myndighet ska få i uppdrag att sprida kunskap om våld i barns och ungas nära relationer samt att Socialstyrelsen ges i uppdrag att kartlägga vilka insatser som kommuner erbjuder dem som utsatts för våld i barns och ungas nära relationer.

Göteborgs stad bedömer att förslagen kan förväntas öka antalet barn och unga som erbjuds och får stöd både vid utövande av och vid utsatthet för våld i nära relation. Stödet kan också förväntas bli mer effektivt och riktat till målgruppen utifrån beredningens förslag om att ta fram ett kunskapsstöd till yrkesverksamma i frågor som rör våld i barns och ungas nära relationer. Mot bakgrund av detta är det rimligt att anta att förutsättningarna för barn och unga att leva ett liv fritt från våld i nära relation ökar.

2. Att i övrigt bifalla tjänsteutlåtandet

Yrkandet

Vi rödgröna ser positivt på remissen och det som tas upp i förslag till svar från Göteborgs stad.

Att öka tryggheten och bekämpa gängkriminaliteten är ytterst viktigt och en fråga som står i starkt fokus för vårt rödgröna styre. Vi noterar dock att förslaget på svar fokuserar på det ena av Trygghetsberedningens valda områden, Barns och ungas involvering i gängkriminalitet, men inte kring det andra området, Våld i barns och ungas nära relationer. Vi vill därför bifoga ett stycke text i remissvaret utifrån formuleringar i tjänsteutlåtandet.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-03-30

Diarienummer 0123/23

Handläggare

Britta Timan, Charlotta Bjerhem

Telefon: 031-368 04 56, 031-368 05 88

E-post: britta.timan@stadshuset.goteborg.se,charlotta.bjerhem@stadshuset.goteborg.se

Remiss från Justitiedepartementet - Vägar till ett tryggare samhälle – Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Yttrande över remissen Vägar till ett tryggare samhälle – Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67), i enlighet med bilaga 7 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, översänds till justitiedepartementet.

Sammanfattning

Justitiedepartementet har skickat remissen Vägar till ett tryggare samhälle – Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67) till Göteborgs Stad för yttrande. Remissen kom in 2023-01-17 och sista svarsdatum till justitiedepartementet är 2023-04-28. Göteborgs Stad har fått anstånd att svara till 2023-05-03.

Trygghetsberedningen har i delbetänkandet fokuserat på två områden som beredningen anser särskilt angelägna. Dessa områden är barns och ungas involvering i gängkriminalitet samt våld i barns och ungas nära relationer.

Mot bakgrund av de iakttagelser som gjorts under arbetet gör beredningen en rad bedömningar. Dessa ska betraktas som vägledning för regeringens fortsatta arbete.

Trygghetsberedningen lämnar även flera förslag. Beredningen föreslår att lämplig myndighet ska få i uppdrag att sprida kunskap om våld i barns och ungas nära relationer samt att Socialstyrelsen ges i uppdrag att kartlägga vilka insatser som kommuner erbjuder dem som utsatts för våld i barns och ungas nära relationer. Dessutom lämnar Trygghetsberedningen förslag om en nationell kraftsamling för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. Arbetet ska bedrivas på lokal nivå, men staten bör ta ett tydligare ansvar. Ansvaret bör vara inriktat på att identifiera prioriterade åtgärder, stötta det lokala arbetet samt kontinuerligt följa upp det arbete som bedrivs och verka för att det blir utvärderat. Regeringen föreslås i ett inriktningsdokument tydliggöra vilka områden som är mest angelägna att arbeta med för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet.

Stadsledningskontoret delar Trygghetsberedningens bedömningar och anser att förslagen bör tillstyrkas.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Gängkriminalitet och våld i nära relation är två former av brottslighet som leder till ekonomiska konsekvenser för samhället och dess invånare på flera olika sätt, både på kort och lång sikt. I Göteborgs Stad bedrivs ett aktivt arbete för att stoppa gängkriminalitetens utbredning. Förslaget om en kraftsamling för att förebygga att barn och unga dras in i gängkriminalitet innebär att staten tar ett tydligare ansvar för att identifiera prioriterade insatsområden och för att stödja kommunerna i arbetet med dessa. De åtgärder som kraftsamlingen tar sikte på hör framför allt hemma på lokal nivå, nära de barn och unga som löper särskild risk att dras in i gängkriminalitet. Åtgärderna syftar till att arbetet ska kunna bedrivas på ett mer resurseffektivt sätt. Ett mer samordnat och effektivt arbete bedöms på sikt bidra till minskade kostnader såväl för samhället i stort som för Göteborgs Stad

En viktig del i det statliga ansvarstagandet är att säkerställa att tillräckliga resurser avsätts för det lokala arbetet. En kraftsamling i enlighet med betänkandets förslag kan initialt innebära ökade kostnader för kommunen utifrån ett utökat arbete. I betänkandet föreslås att ett system med lokala överenskommelser och statsbidrag ska utredas.

Stadsledningskontoret vill framhålla vikten av att det finns en samlad och långsiktig finansiering. Detta för att säkerställa att det förebyggande arbetet bedrivs inom ramen för ordinarie verksamhet och inte i tillfälliga projekt. Arbetet behöver vara uthålligt och långsiktigt.

Delbetänkandets förslag inom området våld i barns och ungas nära relationer bedöms i nuläget inte direkt påverka kostnaderna för kommunerna. I förlängningen kan dock förslagen innebära ett utvecklat arbetssätt inom området. De ekonomiska effekterna av det är dock svårbedömda. En ökad kunskap och större förmåga att upptäcka våld i barns och ungas nära relationer skulle kunna leda till ökade kostnader för insatser till målgruppen. Ett förbättrat arbete inom området kan samtidigt på sikt bidra till sänkta kostnader för samhället i stort.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret inte har funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Alla barn och unga har rätt till en trygg uppväxt som är fri från våld. I barnkonventionen framgår det både att alla barn rätt till liv och utveckling (artikel 6) så väl som skydd mot våld, övergrepp och utnyttjande (artikel 19). Med ”utveckling” avses fysisk, psykisk, andlig, moralisk, psykologisk och social utveckling på ett sådant sätt att barnet förbereds för ett självständigt liv. Konventionsstaterna ansvarar för att vidta åtgärder för att konventionens olika artiklar ska uppfyllas till det yttersta av sin förmåga. I de fall vårdnadshavare inte kan ta ansvar för sina barn fullt ut behöver samhället gå in stödja och skydda barn som annars riskerar en ogynnsam utveckling.

Konsekvenserna av att utsättas för våld eller hot om våld kan vara stora och påverka både barn och deras familjer under lång tid. Nästan hälften (48 procent) av de elever i årskurs 9 som under november 2019 och februari 2020 svarat på skolundersökningen om brott angav att de någon gång under de senaste tolv månaderna utsatts för misshandel, hot, rån, sexualbrott eller stöldbrott. Vilken typ av brott som barn och unga utsatts för skiljer sig åt

mellan pojkar och flickor.¹ Av betänkandet framgår att flickor och pojkar är utsatta för våld i ungefär lika stor uträkning, men formerna av våld skiljer sig åt. Pojkar och unga män utsätts oftare för fysiskt våld och våldet äger ofta rum i offentliga miljöer. De utsätts oftast av våld från kompisar, skolkamrater eller främmande gärningsmän. Flickor och unga kvinnor utsätts oftare för psykiskt och sexuellt våld. Våldet utövas ofta i någons hem och utövaren är ofta en närstående person. Det finns dock få studier som mäter omfattningen och utvecklingen över tid vad gäller våld nära relationer mellan barn och unga.

Trygghetsberedningens förslag tar bland annat sikte på att fler ska uppmärksammas på våld i barns och ungas nära relationer och att fler ska nås av det stöd som finns. Förslagen innebär även att en kartläggning ska göras gällande vilka insatser som i dag ges samt att yrkesverksamma i kommuner och regioner ges ett kunskapsstöd om våld i barns och ungas nära relationer. Stadsledningskontoret bedömer att förslagen kan förväntas öka antalet barn och unga som erbjuds och får stöd både vid utövande av och vid utsatthet för våld i nära relation. Stödet kan också förväntas bli mer effektivt och riktat till målgruppen utifrån beredningens förslag om att ta fram ett kunskapsstöd till yrkesverksamma i frågor som rör våld i barns och ungas nära relationer. Mot bakgrund av detta är det rimligt att anta att förutsättningarna för barn och unga att leva ett liv fritt från våld i nära relation ökar.

Gruppen barn och unga som begår upprepade brott består främst av pojkar och unga män. Pojkar och unga män är också överrepresenterade som våldsutövare när det gäller våld i ungas nära relationer. Samma förhållande gäller även den brottslighet som är kopplad till gängkriminalitet. I betänkandet beskrivs samtidigt en utveckling de senaste åren där flickor och unga kvinnor i allt högre utsträckning är delaktiga i gängkriminalitet. Stadsledningskontoret delar beredningens bedömning att det är angeläget att löpande integrera ett jämställdhetsperspektiv i det brottsförebyggande arbetet.

Betänkandet betonar vikten av tidiga insatser riktade till både pojkar och flickor. De förslag som lämnas för att stärka arbetet med att förebygga våld i barn och ungas nära relationer syftar till att åstadkomma förbättrad kunskap och en bättre bild av vilka stödinsatser som ges till barn och unga på detta område. Stadsledningskontoret bedömer att förslagen kan få positiva konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män och kan förväntas bidra till det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Barn som växer upp i områden med mycket våld i sin närmiljö riskerar att drabbas extra hårt. Barnen beskriver själva en stor otrygghet och bristande tilltro till samhället. Barnen uppger att de kan sakna ett erkännande från samhället om de problem som finns i förorten samt menar att barn och unga i högre utsträckning bör involveras i arbetet. Barn och unga som växer upp i denna miljö med många riskfaktorer upplever utanförskap och bristande tilltro till vuxenvärlden och till framtiden. Barns rädsla för att utsättas för brott påverkar deras vardag och deras trygghet negativt. Dessa barn har också större risk att involveras i kriminalitet. Dessutom kan förekomsten av brottslighet och otrygghet i närområdet bidra till en ovilja att vilja vittna. Mot bakgrund av dessa omständigheter bedömer

¹ Brottsförebyggande rådet (2020). Skolundersökningen om brott 2019 – Om utsatthet och delaktighet i brott.

Trygghetsberedningen att förslaget om en kraftsamling med fokus på utsatta områden för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet är särskilt angeläget. Stadsledningskontoret delar denna bedömning. Den särskilda kraftsamlingen, och de framtida åtgärder inom de insatsområden som beredningen identifierar inom ramen för delbetänkandet, bedöms öka förutsättningarna för att fler barn och unga ska kunna växa upp i trygga miljöer, främst i särskilt utsatta områdena. Åtgärder som bidrar till att minska brottligheten och otryggheten bland barn och unga är positiva ur ett barnrättsperspektiv.

Regeringens mål för arbetet mot segregation handlar om minskad segregation, jämlika och jämställda uppväxt- och levnadsvillkor samt goda livschanser för alla. I regeringens långsiktiga strategi och handlingsplan för att minska och motverka segregation finns ett särskilt delmål avseende brottligheten. Det brottsförebyggande arbetet kan exempelvis innebära att arbeta mot segregation, arbetslöshet och utanförskap. Detta är särskilt angeläget i de socialt utsatta områden där en stor del av den grova våldsbrottligheten kopplad till gängkriminalitet har sin grund. I dessa områden är den etniska och kulturella bakgrunden väldigt varierad och många har utländsk bakgrund. Den brottlighet som begås inom ramen för gängkriminalitet får stor påverkan på de människor som bor i de utsatta områdena. Som beskrivits ovan beskriver barn och unga som växer upp i miljöer med mycket våld själva en stor utsatthet, otrygghet och bristande tilltro till samhället på grund av våldet. Dessa barn har inte samma uppväxt- och levnadsvillkor och goda livschanser som andra barn. Stadsledningskontoret bedömer sammantaget att de förslag som beredningen lämnar, framför allt på sikt, kan bidra till att uppnå det integrationspolitiska målet.

Bilagor

1. Sammanfattning av betänkandet ”Vägar till ett tryggare samhälle – Kraftsamling för barn och unga” (SOU 2022:67)
2. Handlingar från förskolenämnden, 2023-03-29, § 64
3. Handlingar från grundskolenämnden, 2023-03-21, § 60
4. Handlingar från utbildningsnämnden, 2023-03-21, § 68
5. Handlingar från socialnämnd Hisingen, 2023-03-28, § 118
6. Handlingar från socialnämnd Nordost, 2023-03-28, § 112
7. Förslag till yttrande

Ärendet

Justitiedepartementet har skickat remissen Vågar till ett tryggare samhälle – Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67) till Göteborgs Stad för yttrande. Remissen kom in 2023-01-17 och sista svarsdatum till justitiedepartementet är 2023-04-28. Göteborgs Stad har fått anstånd att svara till 2023-05-03.

Beskrivning av ärendet

Trygghetsberedningen tillsattes i mars 2020 och består av representanter från samtliga riksdagspartier. Beredningens övergripande uppdrag och målsättning är att bistå regeringen med underlag till utformningen av en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik. Uppdraget sträcker sig till år 2024.

Varje år lämnar Trygghetsberedningen en delredovisning av sina slutsatser. I sitt första delbetänkande (SOU 2021:85) fokuserade beredningen på ett antal kriminalpolitiska utmaningar för samhället och föreslog ett antal uppdrag till Brottsoffermyndigheten, Socialstyrelsen samt Polismyndigheten. Göteborgs Stad har yttrat sig över det första betänkandet (se kommunstyrelsens beslut 2022-04-06 § 319, diarienummer 1496/21). Göteborgs Stad ställde sig positiva till delbetänkandets förslag och bedömde att de stärker de pågående arbetet med stöd till brottsoffer i staden.

Nu aktuellt ärende avser beredningens andra delredovisning. I delbetänkandet fokuserar Trygghetsberedningen på två områden som bygger vidare på de utmaningar som identifierades i den första delredovisningen.

Ärendets beredning

Stadsledningskontoret har remitterat betänkandet till förskolenämnden, grundskolenämnden och utbildningsnämnden samt socialnämnderna Hisingen och Nordost för yttrande. Socialnämnderna Centrum och Sydväst har fått remissen för kännedom och eget ställningstagande till ett eventuellt yttrande.

Yttrande har inkommit från förskolenämnden, grundskolenämnden, utbildningsnämnden samt socialnämnderna Hisingen och Nordost.

Utredningens bedömningar och förslag

Delbetänkandet rör två kriminalpolitiska utmaningar:

- arbetet för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet och
- våldet i barn och ungas nära relationer.

Bedömningarna inom respektive område ska ses som del i det underlag för en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik. Avsikten är att bedömningarna ska bidra till regeringens fortsatta arbete inom dessa områden. Beredningen framhåller att det i det fortsatta reform- och utvecklingsarbetet även måste tas hänsyn till de många initiativ som redan tagits och det omfattande arbete som bedrivs.

Området våld i barns och ungas nära relationer är ett förhållandevis nytt kunskapsområde. Det är viktigt att uppmärksamma fler på, och att sprida kunskap om, det våld som sker i barns och ungas nära relationer. Det är också angeläget att kunskapen på området utvecklas och fördjupas. Mot den bakgrunden presenterar beredningen vissa specifika förslag inom området.

När det gäller arbetet för att hindra nyrekryteringen av barn och unga till kriminella gäng gör beredningen bedömningen att läget för närvarande är sådant att extraordinära insatser är påkallade. Beredningen lämnar därför förslag på en nationell kraftsamling för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet.

Det är beredningens uppfattning att förslagen utgör den kunskapsbaserade och brett förankrade grund som behövs för att regeringen skyndsamt ska kunna initiera en samlad och kraftfull insats som gör att gängkriminaliteten inte bara kan bekämpas utan också förebyggas på ett effektivt sätt.

Trygghetsberedningens övergripande bedömningar samt vissa förslag om våld i barns och ungas nära relationer

Den nationella styrningen av det brottsförebyggande området som berör barn och unga behöver utvecklas

Flera av de nationella program och strategier som behandlar brottsförebyggande åtgärder så som programmet Tillsammans mot brott, regeringens 34-punktsprogram mot gängkriminalitet och strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor är brett utformade och omfattar inte i tillräcklig utsträckning barns involvering i gängkriminalitet eller våld i barns och ungas nära relationer. Även Brås årliga redovisning av det brottsförebyggande arbetet är en mer allmänt hållen beskrivning av det genomförda arbetet, och betänkandets fokusområden uppmärksammas inte särskilt. Trygghetsberedningen bedömer därför att barn och unga bör uppmärksammas i högre utsträckning i det brottsförebyggande arbetet på nationell nivå. Regeringen bör ta ansvar för att detta sker.

För att barn och unga inte ska involveras i gängkriminalitet eller utöva eller utsättas för våld i sina nära relationer behöver många aktörer bidra i arbetet. Det måste ske inom ramen för respektive aktörs ordinarie verksamhet och uppdrag, men även i samverkan. För att detta ska fungera tillfredställande krävs en tydlighet gällande olika aktörers roller. Under beredningens arbete har det vid upprepade tillfällen framkommit önskemål om att skolan ska ta ett större ansvar när det gäller att förebygga brott samt att hantera och uppmärksamma utsatthet i skolmiljön. Å andra sidan har det framförts farhågor om att ett sådant ansvar skulle kunna komma i konflikt med skolans pedagogiska grunduppdrag. Det grunduppdraget är av stor vikt även ur ett brottsförebyggande perspektiv men det är också så att skolan som arena har en stor betydelse – både vad gäller utmaningar och möjligheter – när det gäller brott av och mellan barn och unga. Beredningen gör mot denna bakgrund bedömningen att det är angeläget att tydliggöra skolans roll i det brottsförebyggande arbetet. Frågan är komplex och bör utgöra del i en samlad nationell styrning av det brottsförebyggande arbetet

Barn som är i riskzon behöver upptäckas i tid

Beredningen framhåller att ju tidigare utsatthet för brott, ett normbrytande beteende eller riskfaktorer för ett sådant beteende uppmärksammas, desto bättre är förutsättningarna för att förhindra en fortsatt ogynnsam utveckling. Beredningen bedömer att de verksamheter som möter barn och unga bör ha kunskap om de risk- och skyddsfaktorer som kan leda till eller förebygga ett kriminellt eller våldsamt beteende. Det måste också finnas rutiner på plats som fångar upp barn i riskzon, samt kunskap om vilket stöd som kan vara aktuellt. Det innebär att verksamheter nära barnet även måste ha kännedom om andra berörda aktörers roller och ansvar och vilket stöd de kan erbjuda.

Trygghetsberedningen bedömer också att systemet med orosanmälningar är centralt för att barn och unga ska få tillgång till stöd och skydd. Det behöver därför säkerställas att systemet fungerar ändamålsenligt och på det sätt som är avsett. Socialtjänsten i hela landet måste ha kompetens och kapacitet att hantera de anmälningar som görs samt vidta erforderliga åtgärder.

Trygghetsberedningen framhåller att det för många unga finns en osäkerhet om vad som kan uppfattas som sunt i en nära relation och när ett beteende passerar gränsen till att vara en brottslig handling. Denna osäkerhet gör också att omgivningen får svårare att identifiera våldsutsatta som är i behov av stöd och vägledning. Beredningen föreslår därför att regeringen ska ge en lämplig myndighet i uppgift att sprida information om, och uppmärksamma fler på, det våld som sker i barns och ungas nära relationer. Syftet med förslaget är dels att öka medvetenheten om förekomsten av våld i barns och ungas nära relationer, dels att få fler våldsutsatta och våldsutövare att ta del av de stödinsatser som samhället kan ge.

Stödinsatser till och samverkan kring barn och unga i riskzon behöver utvecklas och ske i lägre åldrar

Trygghetsberedningen bedömer att flera aktörer, både offentliga och i det civila samhället, behöver bli bättre på att nå ut till barn och familjer med ett större stödbehov. I de områden som polisen karaktäriserar som utsatta finns ofta särskilda utmaningar.

Det är viktigt att i ett tidigt skede agera på olika behov av stöd eftersom stödbehov som inte möts av en insats tenderar att växa i omfattning. Trygghetsberedningen bedömer därför att insatser för barn och unga i riskzon för kriminellt eller våldsamt beteende behöver sättas in i lägre åldrar och i ett tidigare skede än vad som sker i dag.

Det finns brister i samordnings- och samverkansstrukturer mellan lokala aktörer. Det påverkar möjligheterna att ge ett adekvat stöd till barn och unga och deras föräldrar. Trygghetsberedningens bedömning är att det behöver finnas tydliga strukturer och rutiner för samverkan mellan de viktigaste aktörerna samt tillgängliga resurser för att arbetet ska kunna vara långsiktigt och ändamålsenligt ur barnets perspektiv. De samverkansformer som i dag förekommer för att samordna insatser till barn och unga i riskzon, eller till dem som redan har börjat begå brott, riktas som regel till tonåringar. Trygghetsberedningens bedömning är att eftersom arbetet blir mycket svårare när en ogynnsam utveckling gått så långt att barn och unga redan är involverade i brottslighet är det viktigt att samverkan kommer till stånd i ett tidigare skede.

Beredningen återkommer vid ett flertal tillfällen till att sekretess och bristande möjligheter till informationsdelning på lokal nivå upplevs som ett hinder för att förebygga och bekämpa våld mellan barn och unga och att arbeta riktat mot barn och unga i riskzon. Trygghetsberedningen gör bedömningen att möjligheten att dela relevant information mellan samverkansparter är viktig för ett effektivt arbete

Behov av kunskapsutveckling, uppföljning och utvärdering

Uppföljning och utvärdering av olika insatser är av grundläggande betydelse för ett kunskapsbaserat arbetssätt. Det är tydligt att det sammantaget pågår mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, med olika inriktningar och utgångspunkter. Variationen i insatsernas utformning och genomförande kan försvåra generella uppföljningar. Ett exempel på det är samverkansformerna Sociala insatsgrupper (SIG) och Socialtjänst, skola, polis, fritid (SSPF). Dessa ser olika ut i olika kommuner och

antalet deltagare som kan studeras är lågt. Det innebär att det finns begränsade möjligheter att genom effektutvärderingar generalisera resultat till andra kommuner med andra förutsättningar och arbetssätt. När det gäller våld i barns och ungas nära relationer, som är ett förhållandevis nytt kunskapsområde, finns ett stort behov av kunskap om området och utvärderingar av vilka åtgärder som i dag används som är effektiva. Det behövs också mer utvärdering av lokalt brottsförebyggande arbete som berör barn och unga för att öka kunskapen om vilka insatser som fungerar.

I beredningens arbete har det framkommit att det finns ett utvecklingsbehov gällande kunskap om och metoder för hur brottslighetens konsekvenser kan beräknas i ekonomiska termer. För att kunna beräkna de samhällsekonomiska effekterna behöver det finnas tillförlitliga effektutvärderingar av olika tidiga brottsförebyggande insatser.

Trygghetsberedningen bedömer att kunskapen inom området behöver utvecklas och fördjupas så att den kan utgöra underlag för beslutsfattande på olika nivåer och i olika sammanhang.

I delbetänkandet lyfts fram att socialtjänsten inte har tillräcklig kunskap om hur stöd bör ges till unga våldsutsatta och att det finns behov av ett mer utvecklat kunskapsstöd till yrkesverksamma. Trygghetsberedningen föreslår därför att regeringen ska ge Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga vilka insatser som kommuner erbjuder barn och unga som utsatts för våld i en nära relation, i vilken utsträckning dessa insatser faktiskt används samt hur effektiva de är. Kartläggningen ska också omfatta vilka insatser som erbjuds unga utövare av våld i nära relationer. Socialstyrelsen ska även ges i uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag avseende våld i barns och ungas nära relationer för yrkesverksamma i kommuner och regioner.

En särskild kraftsamling för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet

Många av de åtgärder som behövs för att motverka att barn och unga dras in i gängkriminalitet hör hemma på en övergripande samhällsnivå, inom politikområden så som arbetsmarknadspolitik, integrationspolitik, socialpolitik, bostadspolitik och fördelningspolitik. Trygghetsberedningen menar att det sannolikt krävs ett omfattande, målmedvetet och mycket långsiktigt reformarbete inom flera av dessa områden för att på allvar komma till rätta med situationen. Alla berörda aktörer behöver vidta kraftfulla åtgärder, men med en gemensam riktning och i tydlig samverkan. En satsning av detta slag som också är kunskapsbaserad, brett förankrad och därmed långsiktig har potential att göra stor skillnad, inte bara för dem som är närmast berörda av våldet utan för hela det svenska samhället. Beredningen har mot denna bakgrund valt att lämna förslag på en nationell kraftsamling för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. Förslaget om en kraftsamling för att förebygga att barn och unga dras in i gängkriminalitet innebär ingen statlig regelstyrning utan utgör framför allt ett stöd för berörda aktörer.

Fokus i kraftsamlingen ligger på tidiga insatser till barn och unga innan ett brottsligt beteendemönster har etablerats, såväl allmänna insatser som mer individuellt inriktade. Det handlar både om insatser i tidiga åldrar och tidigt i en negativ utvecklingsprocess. Det gäller insatser såväl i snäv brottsförebyggande bemärkelse som i ett vidare förebyggande perspektiv. Det betyder att åtgärder som har att göra med brottsbekämpning och beivrandet av brott inte uppmärksammas i förslagen, även om det kan finnas förebyggande inslag i dem.

Ett större statligt ansvarstagande

Även om en geografisk spridning kan noteras är problematiken gällande gängkriminalitet bland unga fortfarande särskilt koncentrerad till vissa bostadsområden. Problemen har på så sätt en lokal anknytning och det förebyggande arbetet behöver framför allt ske lokalt. Situationen är dock sådan att hela landet är påverkat, inte minst gäller det den alltmer utbredda otryggheten och de konsekvenser för tilliten mellan människor i det svenska samhället som brottsligheten leder till. Komplexa problem kräver också komplexa lösningar vilket gör det svårt för varje enskild kommun att på egen hand identifiera och vidta alla de åtgärder som behövs för att utvecklingen ska kunna hindras. En av samhällets mest angelägna utmaningar är att förebygga att ytterligare barn och unga dras in i gängkriminalitet. Av dessa skäl är arbetet i allra högsta grad att betrakta som en nationell angelägenhet. Trygghetsberedningen bedömer att staten bör ta ett ännu tydligare ansvar för att arbetet ska kunna intensifieras och effektiviseras. Ansvaret bör vara inriktat på att identifiera prioriterade åtgärder, stötta det lokala arbetet samt kontinuerligt följa upp det arbete som bedrivs och verka för att det blir utvärderat. Det bör säkerställas att arbetet är helhetsinriktat, kunskapsbaserat och långsiktigt.

En tydlig inriktning för arbetet

En kraftsamling för att motverka nyrekryteringen till kriminella gäng bör utgå från en tydlig beskrivning av vad som behöver göras för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. Det är en ledningsuppgift att staka ut en sådan färdriktning. Beredningen förslår att regeringen ska formulera ett nationellt styrdokument för arbetet.

Beskrivningen av de prioriterade insatsområdena och åtgärderna i det nationella styrdokumentet bör vara tillräckligt övergripande för att ge utrymme för lokal anpassning, utan att för den skull förlora i styreffekt. Hellre än att peka ut enskilda åtgärder bör viktiga delar inom respektive område beskrivas. Ambitionen bör inte vara att presentera en uttömmande beskrivning, utan snarare att definiera en miniminivå. Valet av insatsområden bör utgå från bästa tillgängliga kunskap och vara brett förankrat för att möjliggöra ett långsiktigt och uthålligt arbete. Prioriterade insatsområden bör enligt Trygghetsberedningen vara:

- stöd till föräldrar
- förskola
- fullgjord skolgång
- meningsfull fritid
- maskulinitetsnormer
- förmåga att tidigt identifiera barn och unga i riskzonen
- vidta effektiva åtgärder för att förhindra en negativ utveckling
- strukturer för samverkan kring barn och unga i riskzon
- stöd till brottsoffer.

En särskild organisation för arbetet

För att genomföra den föreslagna kraftsamlingen föreslår Trygghetsberedningen att en särskild organisation inrättas. Organisationen ska särskilt

- säkerställa att kommuner med särskilt utsatta områden har tillgång till nödvändigt stöd och förutsättningar i övrigt för arbetet med de prioriterade insatsområdena.
- verka för att arbetet bedrivs på ett helhetsinriktat, kunskapsbaserat och långsiktigt sätt.

- följa upp arbetet och identifiera eventuella behov av ytterligare åtgärder alternativt avveckling av åtgärder.

Den särskilda organisationen ska ha formen av en kommitté och bör ha en liten grundbemanning med möjlighet till komplettering med specifika kompetenser beroende på behov. Arbetet ska bedrivas i nära samarbete med de kommuner som har särskilt utsatta områden. De åtgärder som kraftsamlingen tar sikte på hör framför allt hemma på lokal nivå, nära de barn och unga som löper särskild risk att dras in i gängkriminalitet. Staten bör emellertid bidra med allt det stöd som kommunerna ser behov av och som är möjligt att ge. Stödet kan antingen vara allmänt utformat eller mer anpassat efter den enskilda kommunens behov.

För att bibehålla en bred politisk förankring ska arbetet ske i nära dialog med en parlamentariskt sammansatt referensgrupp. Även andra referens- eller arbetsgrupper bör för kortare eller längre tid knytas till kommittén. Det kan gälla till exempel grupper av myndighetsrepresentanter, forskare och företrädare för olika organisationer. Det är också viktigt att hitta former för att barn och unga ska komma till tals i arbetet. Kommittén bör också finna former för erfarenhetsutbyte med relevanta aktörer i de andra nordiska länderna. Arbetssätten kan med fördel vara innovativa och i uppdraget bör ingå att kontinuerligt utveckla, och på sikt även avveckla, den egna verksamheten. Utgångspunkten är att kommittén ska vara tillfällig, men att arbetet ska ha en långsiktig inriktning. Kommittén bör inrättas för en period av fem år med omprövning och möjlighet till förlängning efter det.

Lokala överenskommelser och statliga bidrag

För att ge arbetet med kraftsamlingen en tydlig ram och struktur är det en fördel om det utgår från överenskommelser mellan staten och var och en av de berörda kommunerna. Trygghetsberedningen föreslår att regeringen ska låta utreda hur kraftsamlingen kan kompletteras med ett system för lokala överenskommelser som tydliggör kommunernas respektive statens åtaganden inom ramen för kraftsamlingen.

I överenskommelserna kan det preciseras och tydliggöras vilka åtaganden som parterna gjort. För kommunernas del bör det i första hand gälla olika åtgärder kopplat till de prioriterade insatsområdena. Det kan också handla om insatser för att effektivisera arbetsformer genom till exempel bättre strukturer för samordning eller kunskapsbaserade arbetssätt. För statens del kan det vara aktuellt att bidra med stöd i en mängd olika former. Överenskommelserna kan ta sikte på olika enskilda insatser eller utgå från en bredare plan. I det senare fallet kan arbetet i Danmark med Boligsociala helhetsplaner, som är ett system för överenskommelser mellan stat och kommun om åtgärder för att bryta en negativ utveckling i ett visst bostadsområde eventuellt tjäna som inspiration. Det är viktigt att åtaganden på båda sidor är förankrade på hög beslutsfattarnivå och att långsiktigheten i arbetet har säkerställts.

En central form av stöd som staten kan bistå kommunerna med är det ekonomiska. Ett sådant stöd bör kopplas till de behov som en kommun identifierar och de åtaganden som kommunen gör i överenskommelsen. Stödet bör sannolikt ha formen av statsbidrag och vara närmare reglerat i förordning. Beredningens bedömning är att kraftsamlingens betydelse och vikt gör det angeläget att finna lämpliga former för ett specifikt ekonomiskt stöd till kommunerna för arbetet med att genomföra den. Den föreslagna utredningen

kring lokala överenskommelser ska också omfatta frågan om hur ett system med statsbidrag kan knytas till sådana överenskommelser.

Remissinstansernas yttranden

Förskolenämnden

Förskolenämnden tillstyrker betänkandets förslag och bedömningar. Det finns en koppling mellan betänkandets innehåll och pågående arbete inom Göteborgs Stad. Nämnden vill särskilt betona att en kraftsamling för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet behöver förhålla sig till det arbete som redan bedrivs. Ett ökat statligt ansvar kan skapa möjligheter till mer likvärdiga förutsättningar för arbetet på lokal nivå. Ett sådant inriktningsdokument som föreslås kan underlätta prioriteringar i det lokala arbetet. Det är positivt med en särskild organisation som stödjer kommunerna arbetet. Nämnden lyfter särskilt vikten av den föreslagna organisationens uppdrag att hitta former för att barn och unga ska komma till tals i arbetet. Förskolan kan ha en roll i det arbetet.

Nämnden instämmer också i att insatser för barn och unga i riskzon behöver sättas in i ett tidigare skede än idag, men att målgruppen ofta tolkas som grundskolans målgrupp. Resurser riskerar därför att riktas till verksamheter som arbetar med barn från åldern sex år och uppåt. Samverkan mellan professioner, verksamheter och huvudmän är en förutsättning för att kunna arbeta med olika typer av insatser.

Det är positivt att barn och unga uppmärksammas som målgrupp vad gäller våld i nära relationer ur ett främjande och förebyggande perspektiv. Nämnden instämmer i att samhällets förmåga att nå ut till barn och familjer med större stödbehov behöver bli bättre. Det är viktigt med målgruppsanpassat föräldraskapsstöd.

Systemet med orosanmälningar måste fungera. Nämnden efterfrågar ett bättre nationellt stöd i form av riktlinjer för hur orosanmälan görs, särskilt för professioner som mer sällan gör sådana anmälningar.

Grundskolenämnden

Nämnden delar i huvudsak betänkandets bedömningar och ställer i huvudsak sig bakom förslagen. Nämnden anser att det behövs förtydliganden då det finns vissa otydligheter och motsättningar i fördelningen av ansvar mellan den lokala nivån och den föreslagna statliga kommittén. Betänkandet innehåller flera förslag om behov av att stärka och stötta lokal samverkan, samtidigt som förslagen i mycket handlar om miniminivåer och att en mindre statlig kommitté ska ansvara för att säkerställa lokala förhållanden.

Trygghetsberedningen menar att skolans roll i att förebygga brott och hantera utsatthet för brott behöver förtydligas. Nämnden menar att det är viktigt att lyfta fram de framgångsfaktorer som skolan redan idag arbetar efter i det arbetet, och förstärka detta.

Det är viktigt att systemet med orosanmälningar fungerar. Enligt nämnden behöver det därför finnas ett tydligt stöd i hur skolor ska hantera orosanmälningar. Nämnden instämmer i beredningens bedömningar om förbättrade och tidigare stödinsatser till barn och unga och deras familjer. För en väl fungerande samverkan på lokal nivå finns det enligt nämnden behov av en reglering av hur information kan delas mellan samverkansparter, alternativt riktlinjer för hur man kan arbeta med samtycke från vårdnadshavare.

Nämnden instämmer i att det förebyggande arbetet mot gängkriminalitet behöver intensifieras. Statens fortsatta åtgärder behöver omfatta att få fler elever att klara skolan på ett bra sätt och att också se positivt på sina möjligheter att vara aktiva samhällsmedborgare.

Trygghetsberedningen föreslår att regeringen tar fram ett inriktningsdokument för att beskriva de insatsområden som är viktigast att arbeta med för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. Nämnden ställer sig tveksam till att detta ska utgöra en miniminivå på arbetet. Utmaningarna i arbetet kan skilja sig stort åt mellan kommuner. Miniminivåer kan bli alltför styrande i förhållande till de prioriteringar som lokala förhållanden kräver. Nämnden efterfrågar i stället att inriktningsdokumentet utgör en vägledning för den samverkan som är prioriterad utifrån lokala förutsättningar.

Nämnden avstyrker beredningens förslag i dess nuvarande formulering om en särskild organisation för en kraftsamling mot att barn och unga involveras i gängkriminalitet. Förslaget innehåller enligt nämnden både formuleringar om att organisationen ska stötta kommuner och att den samtidigt ska säkerställa att nödvändiga resurser finns tillgängliga. Nämnden menar att det är viktigt att kommittén har en uttalat stödjande roll, och till exempel inte har rollen att säkerställa hur den lokala samverkan ska se ut, för att kunna underlätta en väl fungerande lokal samverkan.

I betänkandet föreslås en utredning av ett system med lokala överenskommelser och statsbidrag. Grundskolenämnden menar att det finns en risk att statsbidrag är för snäva och styr den lokala verksamheten på ett sätt som inte är optimalt. Om det ska finnas överenskommelser som ligger till grund för statsbidrag behöver dessa därför ha en stark lokal förankring för att kunna bidra till att utveckla arbetet.

Utbildningsnämnden

Nämnden anser att betänkandet på ett bra sätt fångar de samhällsproblem och kriminalpolitiska utmaningar som är viktiga att fokusera närmare på. Det är mycket välkommet att kraftsamla för att förebygga barn och ungas utsatthet för och delaktighet i brott. Frågan är nationell och staten behöver ta ett större ansvar. I stort delar nämnden beredningens bedömningar samt tillstyrker de förslag som bedöms ha bäring på arbetet mot gymnasieskolan.

Nämnden inställer i beredningens bedömning att skolans roll när det gäller att förebygga brott och hantera utsatthet för brott bör tydliggöras. Gymnasieskolan har ett tvådelat grunduppdrag, inte bara ett utbildnings- och kunskapsuppdrag utan också ett värdegrundsuppdrag där ett arbete för att motverka alla former av våld ingår. Det är dock av vikt att innan en eventuell utredning invänta pågående det lagstiftningsärendet om kommunernas brottsförebyggande arbete.

En lämplig myndighet föreslås få i uppdrag att sprida kunskap om våld i barn och ungas nära relationer. Nämnden påtalar att det finns luckor i lärarutbildningen kopplat till området och det vore önskvärt att förstärka lärares grundutbildning för att öka kunskapen kring främjande och förebyggande arbete mot våld. En sådan satsning skulle också nå fristående gymnasieskolor. Skolans undervisning inom sexualitet, samtycke och relationer kan också vara av stor betydelse för att unga ska få en ökad förståelse om sunda nära relationer och vad som passerar gränsen till brottsliga handlingar.

Det är en angelägen utmaning att förebygga att barn och unga dras in i gängkriminalitet. Nämnden instämmer i de insatsområden som beredningen identifierat som viktiga i ett inriktningsdokument för det fortsatta arbetet. Begreppet fullgjord skolgång behöver dock förtydligas. Det behöver inte enbart handla om de skolpliktiga skolformerna. En gymnasieexamen ger reella möjligheter till arbete, vilket är en viktig faktor för att bland annat minska risken för socialt utanförskap. Betänkandet lyfter vikten av att registrera skolfrånvaro. Nämnden önskar ett större fokus på arbetet med att främja skolnärvaro samt att förebygga skoltrötthet och problematisk frånvaro redan i grundskolan.

Betänkandet föreslår en särskild organisation som ska utgöra stöd i kraftsamlingen med att förebygga att barn och unga dras in i gängkriminalitet. Ett sådant stöd utan regelstyrning är välkommet.

Nämnden anser att det är svårt att ta ställning till beredningens förslag om lokala överenskommelser och statsbidrag kopplat till kraftsamlingen, men ser positivt på att frågan utreds vidare. Nämnden betonar dock att det är viktigt att ett förebyggande arbete inte sker i tillfälliga projekt utan inom ramen för ordinarie verksamhet för att vara långsiktigt.

Socialnämnd Hisingen

Socialnämnd Hisingen tillstyrker förslagen i betänkandet. Nämnden anser att Trygghetsberedningens bedömningar och förslag gällande områdena är ändamålsenliga och gör bedömningen att de förslag som presenteras i rapporten kommer att ge bättre förutsättningar för att lyckas med det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. Att bli bättre på att upptäcka barn och unga i riskzonen samt att initiera tidiga, träffsäkra och förtroendeskapande insatser är av största betydelse för att vända på den våldsvåg som idag förekommer i Sverige

Socialnämnd Nordost

Socialnämnd Nordost tillstyrker förslagen i betänkandet. Nämnden bedömer att Trygghetsberedningens bedömningar och förslag gällande områdena barn och ungas involvering i gängkriminalitet samt våld i barn och ungas nära relationer är ändamålsenliga. Nämnden är också positiv till att merparten av ansvaret för förslagen läggs på statlig nivå eftersom det bidrar till mer likvärdig styrning av det brottsförebyggande arbetet.

Vidare bedömer nämnden att kommunernas del i arbetet kommer ske naturligt som en följd av lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. I denna får kommuner ett ansvar för samordning och för en samordningsfunktion för ändamålet. Nämnden anser också att regeringens pågående uppdrag till Brå att utveckla det nationella stödet för det brottsförebyggande arbetet kommer vara till nytta i sammanhanget. Två delar anses särskilt viktiga i arbetet mot de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Den första delen är fokus på tidiga, träffsäkra, förtroendeskapande och samordnade insatser redan i förskole- och lågstadieålder. Den andra delen är åtgärder som syftar till att identifiera individer inom gruppen barn och unga 8–18 år gamla som begår våldsbrott, med fokus på dem mellan 8–15 år, och riktade insatser för dessa identifierade individer.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret delar Trygghetsberedningens bedömningar och anser att förslagen bör tillstyrkas. Betänkandets innehåll är i linje med det arbete som redan pågår inom Göteborgs Stad och Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022–2026. Bedömningarna och förslagen stämmer väl överens med de slutsatser stadsledningskontoret tidigare lämnat i Redovisning av uppdrag att utreda insatser som används i socialtjänstens och skolans arbete med unga som befinner sig i eller riskerar att dras in i gängkriminella sammanhang (KS 2022-04-27 § 364).

Stadsledningskontoret instämmer i nämndernas bedömning att det är välkommet med ett ökat statligt ansvarstagande för frågorna. Det är positivt att förslaget om en kraftsamling för att förebygga att barn och unga dras in i gängkriminalitet i första hand är ett stöd för berörda aktörer och inte handlar om ökad statlig regelstyrning.

Stadsledningskontoret är positivt till förslaget om en särskild organisering i form av en kommitté och förslaget kring dess utformning och uppdrag. Det är särskilt viktigt att barn och unga görs delaktiga och ges inflytande över arbetet. Däremot inrymmer förslaget vissa oklarheter kring de delar som rör kommitténs uppdrag att säkerställa att kommuner med särskilt utsatta områden har tillgång till nödvändigt stöd och förutsättningar i övrigt för arbetet med de prioriterade insatsområdena. Stadsledningskontoret delar grundskolenämndens bedömning att det behöver förtydligas vad kommitténs uppdrag innebär i den del som handlar om att säkerställa att nödvändiga förutsättningar finns tillgängliga.

Det är beredningens uppfattning att förslagen som lämnas utgör den kunskapsbaserade och brett förankrade grund som behövs för att regeringen skyndsamt ska kunna initiera en samlad och kraftfull insats som gör att gängkriminaliteten inte bara kan bekämpas utan också förebyggas på ett effektivt sätt. Stadsledningskontoret bedömer att de förslag som lämnas ger goda förutsättningar för fortsatt strukturerat arbete. Det är dock innehållet i ett eventuellt kommande nationellt styrdokument och de lokala överenskommelserna som faktiskt avgör om förslagen leder till den kraftsamling som avses.

En kraftsamling i enlighet med betänkandets förslag kan initialt innebära ökade kostnader för kommunen utifrån ett intensifierat arbete. Att säkerställa att tillräckliga resurser avsätts för det lokala arbetet blir viktiga delar i det statliga ansvarstagandet. I betänkandet föreslås att ett system med lokala överenskommelser och statsbidrag ska utredas. Stadsledningskontoret ser positivt på att frågan utreds vidare. Det är viktigt att det finns en samlad och långsiktig finansiering. Detta för att säkerställa att det förebyggande arbetet bedrivs inom ramen för ordinarie verksamhet och inte i tillfälliga projekt. Kommunerna behöver ges stabila förutsättningar och kapacitet att ta emot och omsätta den statliga styrningen och kommitténs vägledning och stöd. Arbetet behöver vara uthålligt och långsiktigt.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

Sammanfattning

Trygghetsberedningens uppdrag

Kommitténs uppdrag är att ta fram underlag till utformningen av en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik som ska bidra till att uppfylla de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Uppdraget sträcker sig över perioden 2020–2024 och redovisas årligen 2021–2023 samt slutredovisas i oktober 2024. Trygghetsberedningen ska enligt direktivet bl.a.

- identifiera de viktigaste kriminalpolitiska utmaningarna som samhället står inför nu och under de närmaste åren, samt
- analysera och bedöma vilken förmåga som finns hos berörda aktörer att möta dessa utmaningar på såväl det brottsförebyggande som brottsbekämpande området.

Beredningens arbete och utgångspunkter

Med utgångspunkt i Trygghetsberedningens uppdrag beskrevs i det första delbetänkandet en rad kriminalpolitiska utmaningar som samhället står inför nu och under de närmaste åren.

Trygghetsberedningen har i detta delbetänkande valt att fokusera på två områden kopplat till dessa utmaningar som beredningen anser särskilt angelägna och som hör samman med att förebygga barns och ungas utsatthet för och delaktighet i brott. Dessa områden är dels *barns och ungas involvering i gängkriminalitet*, dels *våld i barns och ungas nära relationer*. Det är områden inom vilka många relevanta åtgärder har vidtagits och flera planeras. Detta har påverkat beredningens arbete och slutsatser. Trygghetsberedningen har i arbetet med betänkandet fört dialog med representanter för myndigheter, forskare och civil-

samhällsaktörer samt tagit del av ett flertal konferenser inom det brottsförebyggande området.

De frågor som behandlas i delbetänkandet är komplexa och berör många aktörers verksamheter samt flera olika kunskapsområden. Beredningen har arbetat med utgångspunkt i tillgänglig forskning och utifrån ett barnperspektiv. I delbetänkandet beskriver beredningen – för vart och ett av de två fokusområdena – dels en problembild, dels vilken förmåga berörda aktörer har att möta de utmaningar som aktualiseras. Förmågeanalysen fokuserar på aktörernas förmåga att

- upptäcka barn och unga i riskzon,
- initiera tidiga, träffsäkra och förtroendeskapande insatser,
- samverka med andra berörda aktörer, samt
- följa upp genomförda insatser och bidra till kunskapsutvecklingen.

Genomgången är inriktad på det förebyggande arbete som sker inom ramen för ordinarie verksamhet hos aktörer som socialtjänsten, skolan, elevhälsan, hälso- och sjukvården samt i viss mån förskolan och polisen. Den är inte heltäckande utan syftar till att ge exempel på det arbete som pågår samt uppmärksamma vissa utvecklingsbehov.

Betänkandet avslutas med Trygghetsberedningens bedömningar och förslag.

Barns och ungas involvering i gängkriminalitet

Det saknas i stor utsträckning underlag när det gäller gruppen barn under 15 år och beredningens beskrivning av problembilden omfattar därför framför allt barn och unga över 15 år. Utvecklingen i Sverige av skjutvapenvåld och annat dödligt våld med koppling till kriminella nätverk har varit negativ på flera sätt. Dessa brottstyper har ökat kraftigt i Sverige till skillnad från i andra länder. Brotten utförs i regel av yngre män i storstadsområden men de drabbar inte bara människor i de aktuella områdena utan hela landet är påverkat. De kriminella nätverken har blivit mer löst sammansatta än tidigare, mer föränderliga och mer styrda av enskilda individers impulsivitet, vilket bidrar till den negativa utvecklingen. Våldet är oftast instrumentellt på så sätt att det syftar till att t.ex. markera positioner, sprida

gruppens rykte eller stärka den egna narkotikaförsäljningen på utvalda platser.

Gängkriminaliteten har en koppling till de områden som Polismyndigheten identifierar som utsatta och som bl.a. präglas av låg socioekonomisk status, kriminell påverkan på lokalsamhället och en allmän obenägenhet att delta i rättsprocessen. Att växa upp i ett sådant område kan leda till upplevelser av otrygghet och bristande tillit till samhället. Kriminella aktörer kan också framstå som förebilder och brottsligheten kan uppfattas som ett sätt att få status och ekonomisk framgång. Barns och ungas involvering i gängkriminalitet beskrivs som en gradvis process snarare än resultatet av en direkt och systematisk rekrytering. Det förekommer emellertid att barn lockas att utföra mindre tjänster i den brottsliga verksamheten eller att de själva erbjuder sig att utföra t.ex. våldsdåd för att uppnå status i den kriminella miljön. De riskfaktorer som enligt forskningen är centrala för att barn och unga ska involveras i allvarlig kriminalitet är bl.a. en ofullständig skolgång, narkotikabruk, tidig debut i brottslighet och svårigheter i relationen mellan barnet och andra barn eller inom familjen. Samtidigt utgör exempelvis en fullgjord skolgång och tidigt stöd till familjer som har behov av det tydliga skyddsfaktorer.

Våld i barns och ungas nära relationer

Även när det gäller detta fokusområde saknas i stor utsträckning data när det gäller barn under 15 år och beredningens problembild avser barn och unga som är äldre än 15 år. Den visar att andelen som utsätts för våld i en nära relation genomgående är högre bland flickor och unga kvinnor än bland pojkar och unga män, oavsett om det rör sig om psykiskt våld eller fysiskt våld. Detsamma gäller i fråga om erfarenheter av hedersnormer. För många unga finns en osäkerhet om vad som kan uppfattas som sunt i en nära relation och när ett beteende passerar gränsen till att vara en brottslig handling. Denna osäkerhet gör att den som utsätts inte alltid berättar om våldet och att omgivningen får svårare att upptäcka när våldsutsatta har ett behov av stöd och vägledning. Forskning visar även att våld i barns och ungas nära relationer ofta bidrar till ökad psykisk ohälsa och olika fysiska men, på både kort och lång sikt. Det finns flera särdrag i det våld som utövas i barns och ungas nära relationer. Den digitala arenan

är t.ex. en naturlig del av barns och ungas tillvaro, en arena som kan utnyttjas för att utöva våld och kontroll eller övervaka en partner. Även på internet är utsattheten för kränkningar och hot samt sexuella trakasserier större bland flickor och unga kvinnor än bland pojkar och unga män.

Trygghetsberedningens bedömningar och förslag

Bedömningar gällande båda fokusområdena

Delbetänkandet rör två stora och viktiga kriminalpolitiska utmaningar. I beredningens arbete har en mängd iakttagelser gjorts gällande båda dessa områden. Utifrån dessa och mot bakgrund av Trygghetsberedningens uppdrag att bistå regeringen med underlag för en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik presenterar beredningen ett antal bedömningar. Bedömningarna är avsedda att utgöra inspel till och vägledning för regeringens fortsatta arbete med de båda fokusområdena. Bedömningarna har samlats under fyra teman.

Under temat *nationell styrning* konstaterar beredningen att den nationella styrningen spelar stor roll när det gäller att skapa förutsättningar för de många berörda aktörernas arbete inom de två fokusområdena. Beredningens utredning visar att arbetet med barns och ungas brottslighet och utsatthet för brott innehåller flera särdrag som inte beaktas tillräckligt i berörda aktörers arbete. Beredningen bedömer därför att barn och unga bör uppmärksammas i större utsträckning i det brottsförebyggande arbetet på nationell nivå. Att detta sker är något som regeringen bör ta ansvar för. Många barn och unga har erfarenheter av utsatthet för brott i skolmiljön. Skolan är även på andra sätt en central aktör i arbetet för att tidigt upptäcka barn i riskzon och vidta adekvata åtgärder. I beredningens arbete har det framkommit önskemål om att skolan ska ta ett större ansvar när det gäller att förebygga brott och hantera utsatthet för brott men även farhågor för att ett sådant ansvar skulle kunna gå ut över skolans pedagogiska grunduppdrag, som också är av stor vikt ur ett brottsförebyggande perspektiv. Enligt beredningen är det mot denna bakgrund angeläget att tydliggöra vilken roll skolan ska ha i det brottsförebyggande arbetet.

Gällande samhällets förmåga att *upptäcka barn i riskzon i ett tidigt skede* bedömer beredningen att verksamheter som möter barn och

unga behöver ha kunskap om risk- och skyddsfaktorer, rutiner för att tidigt fånga upp de som befinner sig i riskzon samt kunskap om hur de kan ges stöd. Systemet med orosanmälningar är av stor vikt både när det gäller att förebygga brott bland barn och unga och hjälpa dem som blivit utsatta för brott. Det behöver säkerställas att systemet fungerar ändamålsenligt och att socialtjänsten har de förutsättningar som behövs för att hantera anmälningar som görs samt vidta adekvata åtgärder.

Det tredje temat rör *stödinsatser till barn och unga i riskzon och samverkan i detta arbete*. Här gör beredningen bedömningen att samhällets förmåga att nå ut till barn och familjer med en högre risknivå än andra behöver bli bättre samt att insatser till barn i riskzon behöver sättas in i lägre åldrar och i ett tidigare skede än i dag. Exempelvis kan det handla om att tillgodose behov som uppmärksammas vid besök hos barnavårdscentraler och öppna förskolor. Det kan också gälla att i skolan och förskolan agera tidigt när det kan befaras att elever inte kommer att klara utbildningsmålen. Trygghetsberedningen anser vidare att det behöver finnas tydliga strukturer för samverkan mellan de centrala aktörerna samt resurser och organisatoriska förutsättningar, som håller över tid, för att den samverkan som behövs på lokal nivå ska fungera tillfredställande. Även insatser inom ramen för sådana samverkansstrukturer behöver vidtas i ett tidigt skede. Beredningen konstaterar också att möjligheten att dela information mellan samverkansparter är viktig för ett effektivt arbete.

Därutöver gör Trygghetsberedningen ett antal bedömningar när det gäller *behovet av kunskapsutveckling, uppföljning och utvärdering*. Beredningen ser ett stort behov av ytterligare kunskap rörande de områden som delbetänkandet behandlar. Det gäller bl.a. kunskap om brottslighetens omfattning, utveckling och karaktär samt om hur den kan förebyggas. Enligt beredningen behövs också mer utvärdering av det lokala brottsförebyggande arbetet som berör barn och unga för att öka kunskapen om vilka insatser som fungerar. Även kunskapen om vilka samhällsekonomiska vinster som brottsförebyggande åtgärder och tidiga insatser kan leda till behöver utvecklas. Slutligen anser beredningen att nationella satsningar inom andra områden än det kriminalpolitiska i högre grad bör analyseras och följas upp utifrån möjliga respektive faktiska konsekvenser för brottsligheten.

Förslag gällande våld i barns och ungas nära relationer

Fokusområdet våld i barns och ungas nära relationer är ett förhållandevis nytt kunskapsområde. Det är enligt Trygghetsberedningen viktigt att uppmärksamma fler på, och sprida kunskap om, det våld som sker i barns och ungas nära relationer. Det är också angeläget att kunskapen på området utvecklas och fördjupas. Mot denna bakgrund föreslår Trygghetsberedningen att en *lämplig myndighet ska få i uppdrag att sprida kunskap om våld i barns och ungas nära relationer* i syfte att uppmärksamma fler på det våld som sker i barns och ungas nära relationer samt sprida information till utsatta om vilket stöd som finns.

Beredningen föreslår vidare att regeringen ger ett *uppdrag till Socialstyrelsen att kartlägga vilka insatser som kommuner erbjuder de som utsatts för våld i barns och ungas nära relationer*. Kartläggningen ska även omfatta vilka insatser som erbjuds unga våldsutövare. Eftersom kunskapen behöver öka inte bara i samhället i stort utan också hos dem som möter barn och unga som har utsatts eller kan utsättas för detta våld föreslås även att Socialstyrelsen ska ta fram ett kunskapsunderlag för berörda yrkesverksamma i kommuner och regioner.

En nationell kraftsamling för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet

Enligt Trygghetsberedningens uppfattning är det inte acceptabelt att barn och unga växer upp i miljöer där skjutningar och gängkriminalitet tillhör vardagen, små barn dras in i brottslig verksamhet och gängkriminalitet kan framstå som ett attraktivt yrkesval för unga människor. Gängkriminaliteten påverkar inte bara de närmast berörda utan hela samhället. Den måste bekämpas med alla till buds stående medel. Beredningen gör bedömningen att insatserna för att förebygga att barn och unga involveras i kriminella gäng nu behöver intensifieras och effektiviseras. Extraordinära åtgärder är påkallade och *en nationell kraftsamling bör genomföras*. Den bör i första hand ta sikte på situationen i kommuner med områden som Polismyndigheten identifierat som särskilt utsatta. Även om arbetet framför allt behöver bedrivas på lokal nivå bör staten ta ett tydligare ansvar för detta.

Det statliga ansvaret bör innefatta att identifiera vilken typ av åtgärder som är viktigast att prioritera samt säkerställa att dessa blir vidtagna. Detta kan åstadkommas genom en tydlig inriktning för arbetet, ett träffsäkert, samordnat och strukturerat stöd till lokal nivå samt en kontinuerlig uppföljning av arbetet. För att arbetet ska vara effektivt krävs också att det är helhetsinriktat, kunskapsbaserat och långsiktigt. Därtill behöver tillräckliga resurser avsättas. Att säkerställa detta är också viktiga delar i det statliga ansvarstagandet.

Trygghetsberedningen föreslår mot denna bakgrund att regeringen i ett inriktningsdokument tydliggör vilka områden som är mest angelägna att arbeta med för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. Dokumentet ska ses som uttryck för en miniminivå och kunna användas som en vägledning för prioritering och uppföljning. De insatsområden som beredningen identifierat som centrala och som bör ingå i ett sådant inriktningsdokument är:

- Stöd till föräldrar
- Förskola
- Fullgjord skolgång
- Meningsfull fritid
- Maskulinitetsnormer
- Förmåga att tidigt identifiera barn och unga i riskzonen samt att vidta effektiva åtgärder för att förhindra en negativ utveckling
- Strukturer för samverkan kring barn och unga i riskzonen
- Stöd till brottsoffer.

Vidare föreslår Trygghetsberedningen att en särskild organisation ska tillsättas för att, med utgångspunkt i inriktningsdokumentet, stötta genomförandet av kraftsamlingen. Organisationen ska särskilt säkerställa att de aktuella kommunerna har tillgång till nödvändigt stöd och förutsättningar i övrigt för arbetet med de prioriterade insatsområdena. Om organisationen, i dialog med kommunerna och andra inblandade aktörer, identifierar behov av stöd som inte redan är tillgodosedda ska förslag på åtgärder tas fram. Det kan handla om nationellt stöd i olika former och med olika tidsperspektiv. Ett innovativt arbetssätt ska tillämpas. Även undanröjande av hinder för ett

effektivt arbete kan vara aktuellt. Avsikten är emellertid inte att organisationen själv ska utföra operativa stödinsatser. Organisationen ska vidare verka för att arbetet, framför allt på nationell nivå, är samordnat så att onödiga glapp, överlappningar eller konflikter undviks samt att det arbete som bedrivs inom ramen för kraftsamlingen utgår från bästa tillgängliga kunskap. Åtgärder ska vidtas för att komma till rätta med eventuella kunskapsluckor. Arbetet med kraftsamlingen ska följas upp kontinuerligt och utifrån det ska eventuella behov av ytterligare åtgärder identifieras.

Organisationen bör ha formen av en kommitté. Den ska arbeta nära berörda beslutsfattare på nationell och lokal nivå samt i samverkan med aktuella kommuner, myndigheter och andra relevanta aktörer. Barn och unga ska få komma till tals i arbetet och ett erfarenhetsutbyte ska ske med övriga nordiska länder. För att säkerställa den breda politiska förankring som ett långsiktigt arbete kräver ska arbetet bedrivas i kontinuerlig dialog med en parlamentariskt sammansatt referensgrupp. Kommittén ska verka för ett långsiktigt arbete men vara tillfälligt inrättad. Utgångspunkten är att arbetet ska bedrivas i ordinarie strukturer.

Kraftsamlingen behöver ta tillvara och förhållas till det omfattande arbete som redan bedrivs inom områden som den berör. Det gäller inte minst det utvecklingsarbete som pågår för att skapa förutsättningar för ett systematiskt och lokalt förankrat brottsförebyggande arbete i hela Sverige. Men det är också viktigt att pågående arbete inte blir ett hinder eller skapar begränsningar när det gäller att ta itu med de allvarliga och akuta problem som beredningen identifierat kopplat till risken för att barn och unga ska dras in i gängkriminalitet.

Beredningen föreslår slutligen att regeringen låter utreda hur arbetet med kraftsamlingen kan kompletteras med ett system för lokala överenskommelser som tydliggör kommunernas respektive statens åtaganden samt ett system för ekonomiskt stöd från staten kopplat till de kommunala åtagandena.

Utdrag ur protokoll
Sammanträdesdatum: 2023-03-29

Underremiss - Vägar till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)

§ 64, N608-0265/23

Handling

Förvaltningens tjänsteutlåtande daterat 2023-02-23

Beslut

1. Förskolenämnden lämnar synpunkter samt tillstyrker remissen Vägar till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67) och översänder yttrandet till stadsledningskontoret.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Justering

Paragrafen är omedelbart justerad.

Protokollsutdrag skickas till

stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se

Vid protokollet

Sekreterare

Emma Dolonius

Rätt utdraget ur protokoll intygar:

Helena Lindberg, chef Planering, analys och kansli

Justering av protokollet har tillkännagivits genom anslag på kommunens anslagstavla

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-02-23

Diarienummer: N608-0265/23

Handläggare: Birgitta Östling Lundgren, Anna

Lagerquist

E-post: birgitta.ostling@forskola.goteborg.se

Underremiss - Vägar till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)

Förslag till beslut

1. Förskolenämnden lämnar synpunkter samt tillstyrker remissen Vägar till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67) och översänder yttrandet till stadsledningskontoret.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Förskolenämnden har fått Trygghetsberedningens delbetänkande Vägar till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67) som underremiss från stadsledningskontoret med begäran om yttrande. Nämndens remissvar ska vara stadsledningskontoret tillhanda senast den 29 mars 2023.

Trygghetsberedningen har i delbetänkandet valt att fokusera på två områden: barns och ungas involvering i gängkriminalitet samt våld i barns och ungas nära relationer.

Beredningens övergripande bedömningar redovisas under fyra teman:

- nationell styrning av det brottsförebyggande området som berör barn och unga,
- tidig upptäckt av barn i riskzon,
- stödinsatser till och samverkan kring barn och unga i riskzon, samt
- behov av kunskapsutveckling, uppföljning och utvärdering.

Utöver dessa fyra teman gör beredningen även bedömningar och lämnar förslag under rubriken ”En särskild kraftsamling för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet”. Förskoleförvaltningen ställer sig bakom de bedömningar och förslag som beredningen gör i delbetänkandet.

Bedömning ur ekonomisk dimension

I delbetänkandet gör Trygghetsberedningen en konsekvensanalys utifrån förslagets ekonomiska påverkan på kommuner. Genom olika former av statligt stöd, inklusive statsbidrag, till kommunerna bedömer beredningen att den verksamhet som omfattas av kraftsamlingen ska kunna bedrivas på ett mer resurseffektivt sätt. Kraftsamlingen förväntas även leda till att arbetet blir mer helhetsinriktat, kunskapsbaserat och långsiktigt, vilket i sig bör bidra till en ökad resurseffektivitet. Konsekvenserna av ett mer samordnat och effektivt arbete bedöms på sikt bidra till stora vinster inte minst för kommunerna. De bedömningar och förslag som kan innebära kostnader för förskolenämnden handlar framför allt om kompetensutveckling. I förskoleförvaltningen är cirka 8 900 medarbetare anställda. Majoriteten av medarbetarna (cirka 8 000) möter

barn och vårdnadshavare och har sin arbetsplats i verksamhetsformerna förskola, pedagogisk omsorg eller öppen förskola. Om alla medarbetare som möter barn och vårdnadshavare ska genomgå ytterligare kompetensutveckling, utöver det som redan pågår i förskoleförvaltningen, kommer det uppstå nya kostnader. Framför allt när personal ska frigöras från sitt uppdrag och vikarier anskaffas. Förskoleförvaltningen gör bedömningen att kostnader för ytterligare kompetensutveckling inte ryms inom ramen för förskolenämndens budget. Även om statliga medel kan användas för att täcka den ekonomiska kostnaden för ytterligare kompetensutveckling så kommer det vara svårt att frigöra medarbetare. I genomförandet av kompetensutveckling måste hänsyn tas till förskolans förutsättningar. Förskolans verksamhet måste upprätthållas vilket innebär att tiden som medarbetare kan vara borta från barngrupp för kompetensutveckling oftast är begränsad till studiedagar och APT. Antalet vikarier i sig är begränsat och ska i första hand täcka sjukfrånvaro.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Beredningen anser det angeläget att löpande integrera ett jämställdhetsperspektiv i det brottsförebyggande arbetet. Förslagen bedöms ha positiva konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män och kan förväntas bidra till det jämställdhetspolitiska målet. Detsamma gäller förslaget om en kraftsamling för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet där arbete mot destruktiva maskulinitetsnormer ingår som ett prioriterat insatsområde.

Det brottsförebyggande arbetet handlar både om att eliminera riskfaktorer och främja skyddsfaktorer. Riskfaktorer som segregation, arbetslöshet och utanförskap hindrar att varje barn får goda uppväxt- och levnadsvillkor. Beredningen bedömer att de förslag som lämnas, framför allt på sikt, bidrar till att uppnå det integrationspolitiska målet om jämlika livsvillkor.

Barnkonventionen

Artikel 19 i barnkonventionen säger att barn ska skyddas mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp. Enligt barnkonventionen har barn rätt att bli hörda, få information och vara delaktiga i det som berör dem (artikel 12). Barnet har rätt till insatser som anpassas utifrån deras individuella behov. Beredningen har i sitt arbete haft barns bästa som utgångspunkt och uppmärksammat barn och ungas egna upplevelser av att växa upp med våld och otrygghet. Möten har bland annat hållits med representanter från civilsamhället som arbetar för att lyfta barns perspektiv i det brottsförebyggande arbetet.

Flera av beredningens förslag handlar om våld i barns och ungas nära relationer och att fler ska nås av det stöd som finns. Beredningen bedömer att förslaget om en kraftsamling med fokus på utsatta områden är särskilt angeläget. Sammantaget konstaterar beredningen att det finns ett stort behov av att tydliggöra barns behov och rättigheter i det brottsförebyggande arbetet.

Samverkan

Information har skett med de fackliga organisationerna vid förvaltningssamverkan den 22 mars 2023.

Bilaga

Beredningens sammanfattning av Vägar till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)

Ärendet

Förskolenämnden har fått Trygghetsberedningens delbetänkande ”Vägar till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)” som underremiss från stadsledningskontoret med begäran om yttrande. Nämndens remissvar ska vara stadsledningskontoret tillhanda senast den 29 mars 2023. På grund av tidsplanen medger ärendet ingen bordläggning.

Beskrivning av ärendet

Regeringen beslutade den 26 mars 2020 att tillsätta Trygghetsberedningen (dir. 2020:32). Beredningens uppdrag är att bistå regeringen med underlag till utformningen av en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik som ska bidra till att uppfylla de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Uppdraget sträcker sig över perioden år 2020–2024. Redovisningar görs årligen med en slutredovisning i oktober år 2024.

Det nu aktuella delbetänkandet ”Vägar till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)” har remitterats till Göteborgs Stad för yttrande.

Förskolenämnden har fått delbetänkandet som underremiss från stadsledningskontoret med begäran om yttrande.

Trygghetsberedningen har i delbetänkandet valt att fokusera på två områden som beredningen anser särskilt angelägna och som hör ihop med att förebygga barns och ungas utsatthet för och delaktighet i brott. Dessa områden är barns och ungas involvering i gängkriminalitet samt våld i barns och ungas nära relationer. Då data och forskning för yngre åldrar i stor utsträckning saknas så avser delbetänkandets beskrivningar av problem framför allt barn över 15 år. Beredningens övergripande bedömningar redovisas under fyra teman som enligt beredningens mening är centrala:

- nationell styrning av det brottsförebyggande området som berör barn och unga,
- tidig upptäckt av barn i riskzon,
- stödinsatser till och samverkan kring barn och unga i riskzon, samt
- behov av kunskapsutveckling, uppföljning och utvärdering.

Utöver dessa fyra teman gör beredningen även bedömningar och lämnar förslag under rubriken ”En särskild kraftsamling för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet.”

Förvaltningens bedömning

Förskoleförvaltningen ställer sig bakom de bedömningar och förslag som beredningen gör i delbetänkandet. Förskoleförvaltningen har valt att särskilt kommentera de förslag och bedömningar som berör förskolan samt nationell nivå.

Förskoleförvaltningen ser en koppling mellan beredningens bedömningar och pågående aktiviteter i Göteborgs Stad och vill därför särskilt lyfta beredningens skrivning om att kraftsamlingen för barn och unga behöver tas tillvara och förhållas till det goda arbete som redan bedrivs.

Nationell styrning av det brottsförebyggande området som berör barn och unga

- **Beredningens bedömning:** Barn och unga bör uppmärksammas i högre utsträckning i det brottsförebyggande arbetet på nationell nivå. Regeringen bör ta ansvar för att detta sker (sid 183).

Förskoleförvaltningen ser positivt på att nationell nivå lyfter frågan om våld i nära relation utifrån målgruppen barn och unga samt ett främjande och förebyggande perspektiv. En nationell styrning av det brottsförebyggande arbetet behöver inkludera varje barn och ung. En utveckling av det främjande och förebyggande arbetet med en särskilt fokus på föräldraskapsstöd och barns upplevelser av våld i nära relationer skulle troligen vara gynnsamt. Ett uttalat ansvar för regeringen samt uppdrag till myndigheter kan tillsammans stärka kunskap och arbete på lokal nivå.

Barn som är i riskzon behöver upptäckas i tid

Beredningens bedömning: Verksamheter som möter barn och unga bör ha kunskap om de risk- och skyddsfaktorer som kan leda till eller förebygga ett kriminellt eller våldsamt beteende. Det måste även finnas rutiner på plats som fångar upp barn i riskzon samt kunskap om vilket stöd som kan vara aktuellt. Det innebär att verksamheter nära barnet även måste ha kännedom om andra berörda aktörers roller och ansvar (sid 186).

För att få en god effekt måste samverkan ske samtidigt på flera olika nivåer inom och mellan organisationer. Förskoleförvaltningen instämmer i att verksamheter nära barnet måste ha kännedom om varandras roller och ansvar. Det är en del i en fungerande samverkan och en förutsättning för att kunna bygga gemensamma processer. Medarbetare i förskolan kan upptäcka och göra en orosanmälan men inte ta nästa steg som möjliggör utredning och insatser. Kopplat till barn i riskzon är därför samverkan med socialtjänsten särskilt viktig för förskolan.

Förutom roller och ansvar är även samsyn i tolkning av definition av riskfaktorer, både på grupp- och individnivå, en viktig del i att kunna fånga upp barn i riskzon. I dag gör ofta olika professioner olika tolkningar utifrån sin professions kunskap. Det riskerar att leda till att barns riskutsatthet inte uppfattas i tid, att ingen orosanmälan görs eller att förväntningar på utredningar och insatser för barn inte infrias.

I enlighet med skollagen har förskolan ett kompensatoriskt uppdrag där främjande och förebyggande arbete ingår. Förskoleförvaltningen har beslutat att tidiga insatser i samverkan med stöd av familjecentrerat arbetssätt (FCA) ska vara en övergripande utgångspunkt för arbetet. Fyra områden är prioriterade:

- En likvärdig och tydlig struktur för samverkan
- Ett tillgängligt och målgruppsanpassat föräldraskapsstöd
- Tidiga och samordnade insatser med stöd av familjecentrerat arbetssätt och SIP (samordnad individuell plan)
- Arbete för läs- och språkfrämjande insatser i samverkan

Aktiviteterna inom varje område ska prioriteras utifrån kompensatoriska insatser som skapar likvärdiga förutsättningar för barns omsorg, lärande och utbildning.

Beredningens bedömning: Systemet med orosanmälningar är centralt för att barn och unga ska få tillgång till stöd och skydd. Det behöver därför säkerställas att systemet fungerar ändamålsenligt och på det sätt som är avsett. Socialtjänsten i hela landet måste ha kompetens och kapacitet att hantera de anmälningar som görs samt vidta erforderliga åtgärder (sid 186).

Förskoleförvaltningen instämmer i att systemet med orosanmälningar behöver säkerställas så att det fungerar som avsett. En anledning till att medarbetare ibland avstår från att göra en orosanmälan kan vara otillåten påverkan. I vissa fall hotas medarbetare i förskolan med repressalier om de gör en orosanmälan eller ställer frågor till barnet. Stöd behöver finnas till den som i sin profession, oavsett verksamhet, gör en orosanmälan. Om systemet inte fungerar som avsett kan konsekvensen bli att barnrättsskyddet fallerar. Det måste säkerställas att barnets bästa står i centrum.

Förskoleförvaltningen efterlyser ett bättre stöd från nationell nivå i form av riktlinjer om hur en orosanmälan görs. Riktlinjerna skulle vara utformade och anpassade till professioner som gör orosanmälningar mer sällan.

Stödinsatser till och samverkan kring barn och unga i riskzon behöver utvecklas och ske i lägre åldrar

Beredningens bedömning: Samhällets förmåga att nå ut till barn och familjer med ett större stödbehov än andra behöver bli bättre (sid 189).

Förskoleförvaltningen instämmer i bedömningen. Närvaro och deltagande i förskolans verksamheter är en skyddsfaktor. Rätten till en plats, för barnets egen skull, har stärkts i skollagen genom de lagändringar som ska tas i bruk 1 juli 2023. Lagändringarna innebär även att förskolan får ett uppsökande uppdrag avseende barn 3–5 år som inte har en plats i någon av förskolans verksamheter. Den uppsökande verksamhet som kommunen ska bedriva kan leda till upptäckt av barn och familjer med ett större stödbehov än andra.

För att i större utsträckning kunna nå barn och familjer med ett större stödbehov är samverkan mellan professioner, verksamheter och huvudmän som möter barn och familjer grundläggande. En del i att nå ut till fler barn och familjer är målgruppsanpassat föräldraskapsstöd som är ett prioriterat område inom ramen för förskoleförvaltningens arbete med tidiga insatser i samverkan med familjecentrerat arbetssätt som stöd.

Förskoleförvaltningen instämmer i att många aktörer i civilsamhället kan bidra till arbetet genom att möta och föra en dialog med utsatta grupper som offentliga aktörer kan ha svårt att nå. På lokal nivå kan mervärde för barn och familjer skapas i samverkan mellan kommuner och civilsamhället.

Beredningens bedömning: Insatser för barn och unga i riskzon behöver sättas in i lägre åldrar och i ett tidigare skede än vad som sker i dag (sid 189).

Förskoleförvaltningen ställer sig bakom bedömningen att insatser behövs i lägre åldrar och i ett tidigare skede. Det finns en upplevelse av att målgruppen yngre barn ofta tolkas som grundskolans målgrupp. Det kan innebära att resurser för barn och unga i riskzon tenderar att riktas till verksamheter som möter barn från sex år och uppåt.

I enlighet med skollagen har förskolan ett kompensatoriskt uppdrag där främjande och förebyggande arbete ingår. Förskoleförvaltningen har beslutat att tidiga insatser i samverkan med stöd av familjecentrerat arbetssätt (FCA) ska vara en övergripande utgångspunkt med fyra prioriterade områden:

- En likvärdig och tydlig struktur för samverkan
- Ett tillgängligt och målgruppsanpassat föräldraskapsstöd
- Tidiga och samordnade insatser med stöd av familjecentrerat arbetssätt och SIP (samordnad individuell plan)
- Arbete för läs- och språkfrämjande insatser i samverkan

Aktiviteter inom varje område ska prioriteras utifrån kompensatoriska insatser som skapar likvärdiga förutsättningar för barns omsorg, lärande och utbildning. Även arbete med genus och normer eller förebyggande arbete mot trakasserier, sexism och kränkande behandling är en del av förskolans grunduppdrag.

Beredningens bedömning: För att samverkan på lokal nivå ska fungera ändamålsenligt behöver det finnas tydliga strukturer för samverkan mellan de viktigaste aktörerna samt resurser och organisatoriska förutsättningar som håller över tid (sid 189).

Förskoleförvaltningen instämmer i bedömningen att resurser och organisatoriska förutsättningar som håller över tid måste skapas. Det är en förutsättning för att kunna fylla strukturerna med innehåll samt skapa tillit, trygghet och delaktighet mellan samverkansparterna.

Den strukturella samverkan är en förutsättning för att kunna arbeta praktiskt med tidiga insatser. Särskilt då samverkan måste genomsyra hela processen för det enskilda barnet, från oro till stöd och insatser för barns bästa.

Beredningens bedömning: Möjligheten att dela relevant information mellan samverkansparter är viktig för ett effektivt arbete (sid 189).

Beredningen återkommer vid ett flertal tillfällen till att sekretess och bristande möjligheter till informationsdelning på lokal nivå upplevs som ett hinder för att förebygga och bekämpa våld mellan barn och unga och att arbeta riktat mot barn och unga i riskzon.

Förskoleförvaltningen delar beredningens positiva syn på att frågan lyfts i flera utredningar och myndighetsrapporter och att det för närvarande pågår en utredning för att

bland annat undersöka behovet av att skolor och socialtjänsten ges möjlighet att dela information till brottsbekämpande myndigheter.

Behov av kunskapsutveckling, uppföljning och utvärdering

Beredningens bedömning: Det finns ett behov av ytterligare kunskap rörande de fokusområden som delbetänkandet behandlar. Det gäller bland annat omfattningen, utvecklingen och karaktären av brottsligheten samt hur den kan förebyggas (sid 192).

I delbetänkandet konstateras att det inte finns tillräcklig kunskap om våld i barns och ungas nära relationer. Det gäller bland annat hur våldet kan upptäckas, hur barn med behov av stöd kan slussas vidare till rätt instans och vilka åtgärder som bör sättas in. Det behövs även ytterligare kunskap när det gäller omfattningen och utvecklingen av barns och ungas involvering i gängkriminalitet samt hur rekryteringen sker och förändras över tid.

Förskoleförvaltningen genomför, tillsammans med Kompetenscentrum om våld i nära relationer samt Bygga Broar, utbildningar och information som stödjer det främjande och förebyggande arbetet mot våld i nära relation. En förskjutning av normer där normalisering av våld ingår behöver motverkas. Verksamheter som möter barn och unga behöver ha kunskap om barns uppväxt- och livsvillkor för att kunna agera förebilder och motverka normalisering av våld.

Se även under rubriken Bedömning ur ekonomisk dimension.

Beredningens bedömning: Mer utvärdering av lokalt brottsförebyggande arbete som berör barn och unga behövs för att öka kunskapen om vilka insatser som fungerar (sid 192).

Uppföljning och utvärdering är en viktig del i utveckling. Det är uppföljningen tillsammans med analys som kan ge svar på vilka effekter insatserna har.

Förskoleförvaltningen instämmer i bedömningen att mer utvärdering lokalt behövs.

Systematisk uppföljning grundat på nyckeltal och indikatorer från Socialstyrelsen är en del av Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relationer 2023–2026.

Beredningens bedömning: Kunskapen om vilka möjliga samhällsekonomiska vinster som tidiga brottsförebyggande åtgärder kan leda till behöver utvecklas (sid 192).

Se förvaltningens bedömning under rubriken Bedömning ur ekonomisk dimension.

En särskild kraftsamling för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet

Beredningens bedömning: Arbetet för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet bör intensifieras och effektiviseras. Arbetet behöver framför allt

bedrivs på lokal nivå men staten bör ta ett tydligare ansvar. Ansvaret bör vara inriktat på att identifiera prioriterade åtgärder, stötta det lokala arbetet samt kontinuerligt följa upp det arbete som bedrivs och verka för att det blir utvärderat. Det bör säkerställas att arbetet är helhetsinriktat, kunskapsbaserat och långsiktigt (sid 197).

Förskoleförvaltningen instämmer i att arbetet bör intensifieras och effektiviseras. Om staten tar ett tydligare ansvar kommer det troligen att skapa möjlighet till likvärdiga förutsättningar att bedriva arbetet på lokal nivå.

Beredningens förslag: Regeringen ska ta fram ett inriktningsdokument som beskriver de insatsområden som är mest angelägna att arbeta med för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. Dokumentet ska kunna användas som en vägledning för prioritering och uppföljning. Det ska betraktas som en miniminivå. De områden som beredningen identifierat i sitt arbete och som anges nedan utgår från bästa tillgängliga kunskap och har den breda förankring som ett långsiktigt arbete kräver. Inriktningsdokumentet bör därför utgå från dessa områden. Innehållet i dokumentet bör ses över och revideras vartefter kunskapsläget förändras (sid 198).

Ett inriktningsdokument beslutat av regeringen skulle ge en tydlig inriktning för arbetet och därmed underlätta prioriteringar på lokal nivå. Flera av de områden som inriktningsdokumentet föreslås omfatta berör förskolan. Några av dessa områden är stöd till föräldrar, förmåga att tidigt identifiera barn och unga i riskzonen samt att vidta effektiva åtgärder för att förhindra en negativ utveckling samt strukturer för samverkan kring barn och unga i riskzonen.

Beredningens förslag: En särskild organisation ska tillsättas för att med utgångspunkt i det framtagna inriktningsdokumentet stötta genomförandet av en kraftsamling för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. Organisationen ska särskilt

- säkerställa att kommuner med särskilt utsatta områden har tillgång till nödvändigt stöd och förutsättningar i övrigt för arbetet med de prioriterade insatsområdena,
- verka för att arbetet bedrivs på ett helhetsinriktat, kunskapsbaserat och långsiktigt sätt, samt
- följa upp arbetet och identifiera eventuella behov av ytterligare åtgärder alternativt avveckling av åtgärder (sid 204).

Förskoleförvaltningen ser positivt på att en särskild organisation bildas med utgångspunkt i inriktningsdokumentet. En sådan organisering som stödjer och har ett nära samarbete med kommuner kan bidra till att säkra implementering av kraftsamlingen för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. Förskoleförvaltningen vill särskilt lyfta den del i den föreslagna organisationens uppdrag som innebär att hitta former för att barn och unga ska komma till tals i arbetet. För att säkerställa att det skett en förändring och förbättring för barnet efter avslutad insats inhämtar socialtjänsten barnets röst. Det vore önskvärt om barnets röst inte endast hörs genom vårdnadshavare

utan också genom den verksamhet som möter barnet ofta, exempelvis förskolan. Det behövs även former för att barn ska komma till tals. Att som barn bli hörd och lyssnad till i frågor som angår barnet är en del av barnkonventionen och därmed svensk lag. Även för barn yngre än sex år.

Johan Olofson

Eva Berg

Förvaltningsdirektör

Avdelningschef Verksamhetsstöd

Expedieras till: stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se

Remissvaret skickas i Word-format och märks med stadsledningskontorets diarienummer 0123/23 samt "Förskolenämnden" i ämnesraden på e-postmeddelandet. Protokollsutdrag och tjänsteutlåtande bifogas.

Remissvar till stadsledningskontoret avseende "Vägar till ett tryggare samhälle, Kraftsamling för barn och unga" (SOU 2022:67)

§ 60, N609-0249/23

Beslut

Grundskolenämnden översänder förvaltningens tjänsteutlåtande, daterat 2023-02-23, som sitt yttrande till stadsledningskontoret.

Ärendet

Grundskolenämnden har fått en underremittering av remiss från stadsledningskontoret, Justitiedepartementet - Vägar till ett tryggare samhälle, Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67). Förvaltningen har tagit fram ett förslag till remissvar som ska vara stadsledningskontoret till handa senast 29 mars 2023.

Handlingar

Grundskoleförvaltningens tjänsteutlåtande, daterat 2023-02-23

Bilaga 1, Vägar till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga SOU 2022:67

Beslutsgång

Ordföranden frågar om grundskolenämnden kan besluta i enlighet med förvaltningens förslag och finner bifall.

Protokollsutdrag skickas till

Stadsledningskontoret

Utdrag ur protokoll

Sammanträdesdatum: 2023-03-21

Dag för justering

2023-03-22

Vid protokollet

Sekreterare

Gustav Boström

Ordförande

Sara Carlsson Hägglund (V)

Justerande

Sofie Gyllenwaldt (M)

Rätt utdraget intygar i tjänsten:

Gustav Boström

Nämndsekreterare

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-02-23

Diarienummer N609-0249/23

Handläggare:

Christian Arensberg

E-post: christian.arensberg@grundskola.goteborg.se

Remissvar till stadsledningskontoret avseende Vägar till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)

Förslag till beslut

I grundskolenämnden,

Grundskolenämnden översänder förvaltningens tjänsteutlåtande, daterat 2023-02-23, som sitt yttrande till stadsledningskontoret

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har begärt grundskolenämndens yttrande gällande

Justitiedepartementet betänkande Vägar till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67).

Grundskoleförvaltningen delar i huvudsak de bedömningar som finns i betänkandet och tillstyrker flertalet förslag. Förvaltningen ser dock en del otydligheter och motsättningar i beskrivningar av ansvar mellan den lokala nivån och en föreslagen statlig kommitté. I betänkandet finns flera förslag som skriver fram behovet av att stärka och stötta lokal samverkan. Samtidigt beskriver betänkandet miniminivåer och att en liten statlig kommitté ska säkerställa lokala förhållande.

Förvaltningen föreslår att Göteborgs Stad i sitt remissvar påpekar dessa otydligheter och framhåller att de lokala förutsättningarna behöver vara styrande för en framgångsrik lokal samverkan.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Det går inte att utesluta att de förslag som finns i remissen kan komma innebära att skolpersonal behöver lägga mer tid på samverkande möten med framför allt socialtjänsten. Det kan framför allt gälla kuratorer och skolledare. Antalet elever som kommer att beröras av förslagen är dock begränsat vilket får som konsekvens att en eventuell kostnadshöjning inte är generell utan kommer att ligga på enskilda skolor.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte gjort några särskilda observationer eller bedömningar utifrån denna dimension

Bedömning ur social dimension

Varje elev som blir involverad i kriminalitet och då särskilt en organiserad med inslag av våld är ett misslyckande, både personligt och för samhället. Om de förslag som finns i utredningen kan bidra till att unga människor i mindre utsträckning rekryteras till organiserad kriminell verksamhet innebär det stora vinster.

Skolan är betydande en friskfaktor för elever och bidrar idag enligt studier till en minskad kriminell aktivitet bland elever. Högstadiе- och gymnasieåldern är den mest brottsbenägna åldern i en människas liv, det gäller generellt i världen och över tid. Skolan har stor påverkan på elevers agerande genom det omfattande värdegrundsarbete som sker på skolorna. Puberteten är för många elever en svår tid där man utvecklar sin förståelse för konsekvenser och testar både vuxenvärlden och olika gränser. Förslagen i betänkandet berör en liten del av eleverna och det är viktigt att det inte står i konflikt med de goda arbete som skolorna idag genomför mot hela elevgruppen.

Även om förslagen i utredningen främst pekar på vad socialförvaltningen kan göra, kan det även innebära en mer effektiv samverkan för skolan med andra aktörer i samhället, vilket förvaltningen bedömer kan vara till gagn för elever.

Samverkan

Information på facklig samverkansgrupp (FSG) den 13 mars 2023.

Bilagor

1. Vägar till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga SOU 2022:67

Ärendet

Grundskolenämnden har fått en underremittering av remiss från stadsledningskontoret, Justitiedepartementet - Vägar till ett tryggare samhälle, Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)

Förvaltningen har tagit fram ett förslag till remissvar.

Remissvaret ska vara stadsledningskontoret till handa senast 29 mars 2023.

Beskrivning av ärendet

Regeringen beslutade den 26 mars 2020 att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté i form av en trygghetsberedning (dir. 2020:32) med uppdrag att bistå regeringen med underlag till utformningen av en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik som ska bidra till att uppfylla de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet.

Vägar till ett tryggare samhälle, Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67) är ett delbetänkande av Trygghetsberedningen och är utskickat av Justitiedepartementet på remiss, där Göteborgs Stad är en av remissinstanserna. Stadsledningskontoret har översänt betänkandet till förskolenämnden, grundskolenämnden, utbildningsnämnden samt socialnämnderna Hisingen och Nordost för yttrande.

I förvaltningens framtagande av förslaget till remissvar har framför allt personal från Elevator bidragit med synpunkter och perspektiv.

Förvaltningens bedömning

Betänkandet består av ett flertal bedömningar och förslag. Förvaltningen delar i huvudsak betänkandets bedömningar och ställer sig bakom förslagen, men med vissa förtydligande. Nedan följer en uppställning av de bedömningar och förslag som finns i betänkandet. Uppställningen följer betänkandets kapitelindelning och sidhänvisningen är till pagineringen i betänkandet. *Förvaltningens bedömning finns i direkt anslutning till förslag och bedömningar och skriven i kursiv text.*

8.2.1 Den nationella styrningen av det brottsförebyggande området som berör barn och unga behöver utvecklas (s. 183)

Trygghetsberedningens bedömningar

- Barn och unga bör uppmärksammas i högre utsträckning i det brottsförebyggande arbetet på nationell nivå. Regeringen bör ta ansvar för att detta sker.
- Skolans roll när det gäller att förebygga brott och hantera utsatthet för brott bör tydliggöras.

Förvaltningens ställningstagande

Grundskolan har redan idag en viktig roll i det förebyggande arbetet för att undvika att ungdomar hamnar i kriminalitet. Ett tydliggörande behöver lyfta fram de framgångsfaktorer som skolan arbetar efter idag och förstärka dem.

8.2.2 Barn som är i riskzon behöver upptäckas i tid (s. 186)

Trygghetsberedningens bedömningar

- Verksamheter som möter barn och unga bör ha kunskap om de risk- och skyddsfaktorer som kan leda till eller förebygga ett kriminellt eller våldsamt beteende. Det måste även finnas rutiner på plats som fångar upp barn i riskzon samt kunskap om vilket stöd som kan vara aktuellt. Det innebär att verksamheter nära barnet även måste ha kännedom om andra berörda aktörers roller och ansvar.
- Regeringen ska ge lämplig myndighet i uppdrag att sprida kunskap om våld i barns och ungas nära relationer. Syftet är att uppmärksamma fler på våldet samt sprida information till utsatta om vilket stöd som finns att få.

Trygghetsberedningens förslag

- Systemet med orosanmälningar är centralt för att barn och unga ska få tillgång till stöd och skydd. Det behöver därför säkerställas att systemet fungerar ändamålsenligt och på det sätt som är avsett. Socialtjänsten i hela landet måste ha kompetens och kapacitet att hantera de anmälningar som görs samt vidta erforderliga åtgärder.

Förvaltningens ställningstagande

Förvaltningen ställer sig bakom förslaget. Inom skolområdet finns det riktlinjer inom flera områden via Skolverkets allmänna råd som är ett tydligt stöd till enskilda skolor i deras hantering av övergripande krav i den konkreta skolvardagen. En liknande tydlighet behöver finnas för hanteringen av de orosanmälningar som skolor gör.

8.2.3 Stödinsatser till och samverkan kring barn och unga i riskzon behöver utvecklas och ske i lägre åldrar (s. 189)

Trygghetsberedningens bedömning

- Samhällets förmåga att nå ut till barn och familjer med ett större stödbehov än andra behöver bli bättre.
- Insatser för barn och unga i riskzon behöver sättas in i lägre åldrar och i ett tidigare skede än vad som sker i dag.
- För att samverkan på lokal nivå ska fungera ändamålsenligt behöver det finnas tydliga strukturer för samverkan mellan de viktigaste aktörerna samt resurser och organisatoriska förutsättningar som håller över tid.
- Möjligheten att dela relevant information mellan samverkans-parter är viktig för ett effektivt arbete.

Förvaltningens ställningstagande

Förvaltningen delar betänkandets bedömning.

I flera stadsdelsnämnder hade familjecentraler ett väl fungerande samarbete med skolan som fungerade väl och låg i linje med det som beskrivs i betänkandet. Familjecentralerna var också vara en naturlig länk mellan barnavårdscentralerna och skolans elevhälsa. Samarbetet har förändrats i och med omorganisationen av stadens förvaltningar.

Förvaltningen vill särskilt peka på behovet av en reglering av hur relevant information kan delas mellan samverkansparter alternativt riktlinjer för hur man kan arbeta med samtycke från vårdnadshavare.

8.2.4 Behov av kunskapsutveckling, uppföljning och utvärdering (s. 192)

Trygghetsberedningens bedömning

- Det finns ett behov av ytterligare kunskap rörande de fokus-områden som delbetänkandet behandlar. Det gäller bland annat omfattningen, utvecklingen och karaktären av brottsligheten samt hur den kan förebyggas.
- Mer utvärdering av lokalt brottsförebyggande arbete som berör barn och unga behövs för att öka kunskapen om vilka insatser som fungerar.
- Kunskapen om vilka möjliga samhällsekonomiska vinster som tidiga brottsförebyggande åtgärder kan leda till behöver utvecklas.
- Satsningar på nationell nivå inom andra politikområden än det kriminalpolitiska bör i högre grad analyseras och följas upp utifrån möjliga respektive faktiska konsekvenser för brottsligheten.

Trygghetsberedningens förslag

- Regeringen ska ge Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga vilka insatser som kommuner erbjuder barn och unga som utsatts för våld i en nära relation, i vilken utsträckning dessa insatser faktiskt används samt hur effektiva de är. Kartläggningen ska också omfatta insatser som erbjuds unga utövare av våld i nära relationer. Socialstyrelsen ska även ges i uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag avseende våld i barns och ungas nära relationer för yrkesverksamma i kommuner och regioner.

Förvaltningens ställningstagande

Förvaltningen delar betänkandets bedömning och instämmer i förslaget.

8.3.1 Ett större statligt ansvarstagande (s. 197)

Trygghetsberedningens bedömning

Arbetet för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet bör intensifieras och effektiviseras. Arbetet behöver framför allt bedrivas på lokal nivå men staten bör ta ett tydligare ansvar. Ansvaret bör vara inriktat på att identifiera prioriterade åtgärder, stötta det lokala arbetet samt kontinuerligt följa upp det arbete som bedrivs och verka för att det blir utvärderat. Det bör säkerställas att arbetet är helhetsinriktat, kunskapsbaserat och långsiktigt.

Förvaltningens ställningstagande

Förvaltningen delar betänkandets bedömning.

Grundskolan är idag en friskfaktor och värdegrundsarbetet som görs på skolor motverkar att elever blir involverade och/eller fastnar i kriminellt beteende. Skolors arbete med nolltolerans mot kränkningar är ett exempel på det.

De elever som inte blir behöriga till gymnasieskolan är en riskgrupp. De åtgärder och riktlinjer som staten tar fram behöver ha med perspektivet av att öka antalet elever som har en lyckad skolkarriär och ser positivt på sina möjligheter att vara aktiva samhällsmedborgare.

8.3.2 En tydlig inriktning för arbetet (s. 198)

Trygghetsberedningens förslag

Regeringen ska ta fram ett inriktningsdokument som beskriver de insatsområden som är mest angelägna att arbeta med för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. Dokumentet ska kunna användas som en vägledning för prioritering och

uppföljning. Det ska betraktas som en miniminivå. De områden som beredningen identifierat i sitt arbete och som anges nedan utgår från bästa tillgängliga kunskap och har den breda förankring som ett långsiktigt arbete kräver. Inriktningsdokumentet bör därför utgå från dessa områden. Innehållet i dokumentet bör ses över och revideras vartefter kunskapsläget förändras.

Förvaltningens ställningstagande

Förvaltningen ställer sig i huvudsak bakom förslaget i betänkandet. Men skrivningen om en miniminivå ställer sig förvaltningen tveksam till. Ett framgångsrikt arbete förutsätter en fungerande lokal samverkan mellan de aktörer som är aktiva nära eleverna/ungdomarna. Det ser olika ut över landet och utmaningen i storstädernas segregerade miljöer skiljer sig från andra kommuners utmaningar. Minimnivåer kan förstås som aktiviteter som måste genomföras, även om de lokala förutsättningarna skulle tala för en annan prioritering. Inriktningsdokumentet behöver därför skrivas fram som vägledning för den lokala samverkan så att dess potential kan bli maximal utifrån de lokala förutsättningarna.

8.3.3 En särskild organisation för arbetet (s. 204)

Trygghetsberedningens förslag

En särskild organisation ska tillsättas för att med utgångspunkt i det framtagna inriktningsdokumentet stötta genomförandet av en kraftsamling för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. Organisationen ska särskilt:

- säkerställa att kommuner med särskilt utsatta områden har tillgång till nödvändigt stöd och förutsättningar i övrigt för arbetet med de prioriterade insatsområdena,
- verka för att arbetet bedrivs på ett helhetsinriktat, kunskapsbaserat och långsiktigt sätt, samt
- följa upp arbetet och identifiera eventuella behov av ytterligare åtgärder alternativt avveckling av åtgärder.

Förvaltningens ställningstagande

Förvaltningen avstyrker förslaget i dess nuvarande skrivning.

Det finns otydligheter och motsättningar i förslaget som behöver förtydligas. Det finns både skrivelser om att organisationen ska stötta kommuner samtidigt som den ska säkerställa att de resurser som bedöms nödvändiga finns tillgängliga.

Förvaltningens bedömning är att den föreslagna organisationen inte ska ges beslutande funktioner utan behöver ha en uttalat stöttande roll. Detta för att underlätta en väl fungerande lokal samverkan mellan de aktörer som är adekvata utifrån den lokala kontexten.

Organisationens arbetsformer (s. 210)

Trygghetsberedningens förslag

Den särskilda organisationen ska ha formen av en kommitté. Den bör ha en liten grundbemanning med möjlighet till komplettering med specifika kompetenser beroende på behov. Arbetet ska bedrivas i nära samarbete med de kommuner som har särskilt utsatta områden. För att bibehålla en bred politisk förankring ska arbetet ske i nära dialog med en parlamentariskt sammansatt referensgrupp. Även andra referens- eller

arbetsgrupper bör för kortare eller längre tid knytas till kommittén. Det kan exempelvis gälla grupper av myndighetsrepresentanter, forskare och företrädare för olika organisationer. Det är också viktigt att hitta former för att barn och unga ska komma till tals i arbetet. Kommittén bör därtill finna former för erfarenhetsutbyte med relevanta aktörer i de andra nordiska länderna. Arbetssätten kan med fördel vara innovativa och i uppdraget bör ingå att kontinuerligt utveckla, och på sikt även avveckla, den egna verksamheten. Utgångspunkten är att verksamheten ska ha en långsiktig inriktning, men vara tillfällig. Kommittén bör inrättas för en period av fem år med omprövning och möjlighet till förlängning efter det.

Förvaltningens ställningstagande

Förvaltningen tillstyrker förslaget.

Förvaltningen vill dock förtydliga de motsättningar och otydligheter som beskrivits ovan. En organisation med liten grundbemanning behöver ha en uttalad stödjande roll som beskrivs här. Om kommittén får mandat att besluta om kommunala miniminivåer eller rollen av att säkerställa hur en lokal samverkan ska se ut och fungera kan det vara en hämsko för en framgångsrik lokal samverkan i att minska rekrytering av unga till kriminella miljöer eller preventiva insatser i miljöer där unga utsätts för våld i nära relationer.

8.3.4 Lokala överenskommelser och statliga bidrag (s. 212)

Trygghetsbredningens förslag

Regeringen ska låta utreda hur kraftsamlingen kan kompletteras med ett system för lokala överenskommelser som tydliggör kommunernas respektive statens åtaganden inom ramen för kraftsamlingen. Utredningen ska också omfatta frågan om hur ett system med statsbidrag kan knytas till sådana överenskommelser.

Förvaltningens ställningstagande

Förvaltningen tillstyrker i huvudsak förslaget.

Förvaltningens erfarenhet är att statsbidrag ibland är för snäva i sina ramar och styr den lokala verksamheten på ett sätt som inte alltid är optimalt. Dessa överenskommelser som ska ligga till grund för statsbidrag behöver ha en stark lokal förankring, och då kan de vara en del i att utveckla det viktiga arbete som betänkandet behandlar.

Protokollsutdrag skickas till

Stadsledningskontoret

Göteborgs Stad Grundskoleförvaltningen

Maria Andersson
Förvaltningsdirektör

Helena Sjöberg
Avdelningschef

Yttrande UBF - SLK underremittering av delbetänkande från Justitiedepartementet – Vägar till ett tryggare samhälle, Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67) - SLK remiss dnr 0123/23

§ 68, 0235/23

Beslut

Utbildningsnämnden beslutar att anta utbildningsförvaltningens yttrande som sitt eget.

Ärendet justeras omedelbart.

Handling/ar

Tjänstutlåtande 2023-19

Förvaltningens samverkansgrupp 2023-03-13

Justering

2023-03-21

Protokollsutdrag skickas till

Stadsledningskontoret

Dag för justering

2023-03-21

Vid protokollet

Sekreterare

Britta Ryding

Ordförande

Milyon Tekle Haile

Justerande

Pär Gustafsson

Tjänsteutlåtande Nr: 2023-19

Utfärdat 2023-02-23

Diarienummer 0235/23

Handläggare

Katarina Högfeldt, Sara Lundqvist

Telefon: 031-367 00 36

E-post: katarina.hogfeldt@educ.goteborg.se

Yttrande UBF - SLK underremittering av delbetänkande från Justitiedepartementet – Vägar till ett tryggare samhälle, Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67) - SLK remiss dnr 0123/23

Förslag till beslut

I Utbildningsnämnden

- Utbildningsnämnden antar utbildningsförvaltningens yttrande som sitt eget.
- Utbildningsnämnden justerar paragrafen omedelbart.

Sammanfattning

Stadsledningskontoret har vidareremitterat Justitiedepartementets delbetänkande från Trygghetsberedningen *Vägar till ett tryggare samhälle- Kraftsamling för barn och unga SOU 2022:67* till Utbildningsnämnden. Trygghetsberedningen har fått i uppdrag att ta fram underlag som ska bidra till att uppfylla de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet. I detta delbetänkande ligger fokus på två områden – *barns och ungas involvering i gängkriminalitet och våld i barns och ungas nära relationer*. Beredningen har inriktat arbetet på att identifiera de viktigaste utgångspunkterna för det förbyggande arbetet som berör barn och unga, kartlägga problembilden och utifrån detta har en förmågeanalys genomförts av ett flertal aktörer, med verksamheter för barn och unga. Detta har lett fram till fyra övergripande teman som enligt beredningens mening är centrala; nationell styrning av det brottsförebyggande området som berör barn och unga behöver utvecklas, tidig upptäckt av barn i riskzon, stödinsatser till och samverkan kring barn och unga i riskzon, samt behov av kunskapsutveckling, uppföljning och utvärdering. Beredningen bedömer att skolans roll när det gäller att förebygga brott och hantera utsatthet för brott bör tydliggöras. Förvaltningen delar beredningens bedömning men anser att det är av vikt att invänta pågående lagstiftningsärendet kring kommunernas ansvar för att arbeta brottsförebyggande före skolans roll i detta utreds.

Vidare föreslås att regeringen i ett inriktningsdokument tydliggör vilka områden som är mest angelägna för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet, som enligt beredningen är; stöd till föräldrar, förskola, fullgjord skolgång, meningsfull fritid, maskulinitetsnormer, förmåga att tidigt identifiera barn och unga i riskzonen samt att vidta effektiva åtgärder för att förhindra negativ utveckling och strukturer för samverkan kring barn och unga i riskzonen samt stöd till brottsoffer. En särskild organisation föreslås som en stödfunktion i kraftsamlingen med att förebygga att barn och unga dras in i gängkriminalitet. Förvaltningen anser att ett stöd utan regelstyrning som kan bidra till att kommunerna kan effektivisera detta viktiga arbete är välkommet.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Ett mer samordnat och effektivt förebyggande arbete gällande gängkriminalitet kan innebära besparingar för kommunen på lång sikt. Förvaltningen anser att en eventuell utveckling av skolans roll i det brottsförebyggande arbetet bör förläggas inom ramen för det ordinarie uppdraget. Om extraordinära insatser skulle behövas kan ett system med stadsbidrag utjämna kostnader i en implementeringsfas.

Trygghetsberedningens förslag som helhet kan förväntas leda till stora kostnadsbesparingar på samhällsnivå.

Bedömning ur ekologisk dimension

Utbildningsförvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Skolan har en viktig uppgift i att förmedla demokratiska värderingar och undervisa i mänskliga rättigheter, normmedvetenhet och relationer. Genom att eleverna får syn på olika normsystem som präglar vår vardag kan eventuella stereotypa föreställningar om kön, så som destruktiva normer runt maskulinitet, utmanas.

Åtgärder som minskar otrygghet och brottslighet bland barn och ungdomar är positiva ur ett barnrättighetsperspektiv. Att skolan arbetar främjande för att skapa ett klimat som förhindrar att våld utövas och att samtidigt ha verkningsfulla förebyggande metoder mot alla former av våld är av stor vikt. Ett sådant arbete överensstämmer väl med barnkonventionens grundläggande och vägledande principer i huvudartiklarna 2, 3, 6, och 12. Personal som arbetar i skolan och träffar elever dagligen har en unik möjlighet när det kommer till att upptäcka utsatta barn och ungdomar och hjälpa dem att komma i kontakt med ansvariga myndigheter, vilket är i linje med artikel 19 om barnets rätt att skyddas mot våld från föräldrar eller andra vårdnadshavare och artikel 34 om barnets rätt att skyddas mot alla former av sexuella övergrepp.

Våldsutsatthet eller våldsutövande under ungdomstidens kritiska utvecklingsfas påverkar möjligheterna till en framgångsrik övergång till vuxenlivet, vilket i sin tur riskerar att få negativa konsekvenser längre fram i livet.

Våld i nära relationer är ett allvarligt samhällsproblem. Majoriteten av dem som utsätts är kvinnor varav arbetet mot våld i nära relationer även kan sägas vara viktigt ur ett jämställdhetsperspektiv.

Trygghetsberedningen kommer med förslag för att säkerställa att kommuner med särskilt utsatta områden har tillgång till stöd i arbetet med att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. Därav bidrar förslagen till de integrationspolitiska målen.

Sammantaget är våldsförebyggande arbete i flera avseenden en fråga som har många dimensioner.

Samverkan

Tjänsteutlåtandet samverkas med de fackliga organisationerna i FSG den 23-03-13.

Bilagor

1. SOU 2022:67 Vägar till ett tryggare samhälle- Kraftsamling för barn och unga

Ärendet

Stadsledningskontoret har vidareremitterat Justitiedepartementets delbetänkande från Trygghetsberedningen *Vägar till ett tryggare samhälle- Kraftsamling för barn och unga SOU 2022:67* till Utbildningsnämnden och till övriga skolnämnder samt till socialnämnderna Hisingen och Nordost. Utbildningsnämndens yttrande skall vara Stadsledningskontoret tillhanda senast 2023-03-29.

Beskrivning av ärendet

Trygghetsberedningen har fått i uppdrag att ta fram underlag som ska bidra till att uppfylla de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Uppdraget sträcker sig över perioden 2020–2024 och redovisas årligen 2021–2023 samt slutredovisas oktober 2024. Trygghetsberedningen ska enligt direktivet identifiera de viktigaste kriminalpolitiska utmaningarna som samhället står inför nu och under de närmsta åren, samt analysera och bedöma vilken förmågan det finns hos berörda aktörer att möta dessa utmaningar. I detta delbetänkande från Trygghetsberedningen ligger fokus på två områden – *barns och ungas involvering i gängkriminalitet och våld i barns och ungas nära relationer*. De områden som delbetänkandet behandlar är komplexa och berör flera olika politikområden och flera olika aktörer samtidigt. Med direktiven som utgångspunkt har beredningen inriktat arbetet på att; identifiera de viktigaste utgångspunkterna för det förbyggande arbetet som berör barn och unga och kartlägga problembilden och utifrån detta har en förmågeanalys genomförts av ett flertal aktörer, med verksamheter för barn och unga. Detta arbete har lett fram till fyra övergripande teman som enligt beredningens mening är centrala; nationell styrning av det brottsförebyggande området som berör barn och unga behöver utvecklas, tidig upptäckt av barn i riskzon, stödinsatser till och samverkan kring barn och unga i riskzon, samt behov av kunskapsutveckling, uppföljning och utvärdering.

Trygghetsberedningen bedömer att extraordinära åtgärder är påkallade och en nationell kraftsamling bör genomföras och föreslår därför att regeringen i ett inriktningsdokument tydliggör vilka områden som är mest angelägna att arbeta med för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. De insatsområdena som beredningen identifierat för ett sådant dokument är; stöd till föräldrar, förskola, fullgjord skolgång, meningsfull fritid, maskulinitetsnormer, förmåga att tidigt identifiera barn och unga i riskzonen samt att vidta effektiva åtgärder för att förhindra negativ utveckling och strukturer för samverkan kring barn och unga i riskzonen samt stöd till brottsoffer. Vidare föreslår beredningen att en särskild organisation, med formen av en kommitté, ska tillsättas för att stötta genomförandet av kraftsamlingen.

Slutligen föreslår beredningen att regeringen låter utreda ett system av lokala överenskommelser som tydliggör kommunernas respektive statens åtaganden samt ett ekonomiskt stöd kopplat till kommunala åtaganden.

Förvaltningens bedömning

Utbildningsförvaltningen bedömer att Trygghetsberedningens delbetänkande i sin helhet på ett bra sätt fångar de samhällsproblem och kriminalpolitiska utmaningar som är särskilt angelägna att fokusera närmare på. Det är ett mycket välkommet initiativ att kraftsamla för att förebygga barn och ungas utsatthet för och delaktighet i brott. Nedan

presenteras beredningens bedömningar och förslag inom områdena *barns och ungas involvering i gängkriminalitet och våld i barns och ungas nära relationer* som förvaltningen bedömer ha bäring på gymnasieskolan. I anslutning till utredningens förslag eller bedömning, rubricerade genom delbetänkandets avsnittsnummer, presenteras förvaltningens bedömning.

8.2 Trygghetsberedningens övergripande bedömningar samt vissa förslag om våld i barns och ungas relationer

Det är främst fyra områden som Trygghetsberedningen valt att fokusera särskilt på och där förbättringar bör övervägas. Det är den nationella styrningen, tidig upptäckt av barn och unga i riskzon, stödinsatser, samverkan och kunskapsutveckling.

8.2.1 Den nationella styrningen av det brottsförebyggande området som berör barn och unga behöver utvecklas

Trygghetsberedningens bedömningar:

- Barn och unga bör uppmärksammas i högre utsträckning i det brottsförebyggande arbetet på nationell nivå. Regeringen behöver ta ansvar för att detta sker.
- Skolans roll när det gäller att förebygga brott och hantera utsatthet för brott bör tydliggöras.

Förvaltningens bedömning: Trygghetsberedningen anser att barn och unga behöver uppmärksammas mer i det brottsförebyggande arbetet på nationell nivå och att mer behöver göras för att samordna det arbetet både inom Regeringskansliet och mellan myndigheter. Genom en sådan ökad samordning på strategisk nivå kan effektiviteten i samhällets samlade insatser och resursanvändning för att förebygga våld och annan brottslighet mot barn och unga öka. Förvaltningen delar beredningens bedömning

Beredningen konstaterar att mycket görs men att mycket kvarstår att göras och att många aktörer behöver bidra i detta arbete. Arbetet behöver ske inom ordinarie verksamheter men också i samverkan och för att det ska fungera krävs också en tydlighet kring olika aktörers roller. Under beredningens arbete har önskemål om att skolan ska ta ett större ansvar när det gäller att förebygga brott samt att hantera och uppmärksamma utsatthet i skolmiljön. Farhågor har dock framkommit att ett sådant ansvar kan vara i konflikt med skolans pedagogiska grunduppdrag.

Förvaltningen menar att gymnasieskolan har ett tvådelat grunduppdrag, inte bara ett utbildnings- och kunskapsuppdrag utan också ett värdegrundsuppdrag där ett arbete för att motverka alla former av våld ingår. Utbildningsförvaltningens skolor arbetar främjande och förebyggande för en trygg miljö vilket överensstämmer väl med barnkonventionens grundläggande och vägledande principer i huvudartiklarna 2, 3, 6, och 12. Trygghet är en förutsättning för lärande och skolan behöver därför uppmärksamma elever som befaras vara utsatta för våld i alla former men framförallt i sina nära relationer.

I och med att en ny elevhälsoenkät har tagits fram i samarbete mellan Göteborgs stad och Västra Götalandsregionen, med fler frågor än tidigare samt en på sikt utbyggd möjlighet till uppföljning av enkätens resultat via uppbyggnad av elevhälsodatabas, finns nu större möjligheter till att få syn på mönster i hur elevers utsatthet för våld utvecklats över tid. Enkäten ger också möjlighet för elevhälsopersonal och rektor att sätta in förebyggande

och främjande insatser, då enkäten genomförs i åk 1 på gymnasiet men också i åk 4 och 8 på grundskolan.

Enkäten ger också möjlighet för skolor att agera i ett tidigt skede om enkätsvar och därtill hörande samtal med varje elev visar på utsatthet för våld.

Regeringen har föreslagit att kommunernas ansvar för att arbeta brottsförebyggande ska regleras i en särskild lag (Justitiedepartementet, Kommunernas brottsförebyggande arbete, lagrådsremiss överlämnad den 16 juni 2022). Förvaltningen delar beredningens bedömning men anser att det är av vikt att invänta det pågående lagstiftningsärendet före skolans roll utreds när det gäller att förebygga brott och hantera utsatthet för brott.

8.2.2 Barn som är i riskzon behöver upptäckas i tid

Trygghetsberedningens bedömningar:

- Verksamheter som möter barn och unga bör ha kunskap om de risk- och skyddsfaktorer som kan leda till eller förebygga ett kriminellt eller våldsamt beteende. Det måste även finnas rutiner på plats som fångar upp barn i riskzon samt kunskap om vilket stöd som kan vara aktuellt. Det innebär att verksamheter nära barnet även måste ha kännedom om andra berörda aktörers roller och ansvar.

-Systemet med orosanmälningar är centralt för att barn och unga ska få tillgång till stöd och skydd. Det behöver därför säkerställas att systemet fungerar ändamålsenligt och på det sätt som är avsett. Socialtjänsten i hela landet måste ha kompetens och kapacitet att hantera de anmälningar som görs samt vidta erforderliga åtgärder.

Trygghetsberedningens förslag: Regeringen ska ge lämplig myndighet i uppdrag att sprida kunskap om våld i barns och ungas nära relationer. Syftet är att uppmärksamma fler på våldet samt sprida information till utsatta om vilket stöd som finns att få.

Förvaltningens bedömning:

Trygghetsberedningen konstaterar att kunskaper om barns olika normbrytandebeteenden och vad de kan vara uttryck för samt vilka konsekvenser de kan få är avgörande för att tidiga åtgärder ska kunna vidtas och att det behöver säkerställas både att berörda yrkesgrupper får tillgång till den kunskapen i sin grundutbildning och yrkesaktiva genom vidareutbildning. Universitetskanslersämbetet kartlade redan år 2015 bland annat hur mäns våld mot kvinnor och våld mot barn tas upp inom en rad yrkesutbildningar, däribland lärarutbildningar och slutsatsen var att det generellt finns stora luckor i många utbildningar när det gäller dessa frågor, inklusive lärarutbildningar. Att förstärka lärares grundutbildning för att öka kunskapen kring främjande och förebyggande arbetet mot våld generellt vore en önskvärd satsning enligt förvaltningen och skulle öka kunskapen hos alla lärare oavsett huvudman. Det metoder och rutiner som tas fram gällande roller, ansvar och samverkan måste också inkludera fristående gymnasieskolor. I Sverige går 30% av gymnasieleverna i fristående gymnasieskolor och i storstäderna är det en ännu större andel.

Från och med läsåret 2022/23 finns frågor om våld samt våld i nära relationer med i den utvecklade versionen av elevhälsoenkäten som genomförs med samtliga elever i åk fyra och åtta på grundskolan, samt åk ett på gymnasiet. Det finns därmed en större möjlighet nu än tidigare att fånga upp elever som är våldsutsatta. Förvaltningen är positiv till att det sker en systematisk kartläggning av detta, men det är viktigt att känna till att det inte är säkert att det kommer fram i svaret, många barn och unga kan ha lojaliteter de inte vågar

släppa, men det ger eleven kännedom om vem de kan prata med om dessa frågor då de känner sig mogna för att lyfta sina problem.

Förvaltningen delar beredningens båda bedömningar samt tillstyrker beredningens förslag.

8.2.3 Stödinsatser till och samverkan kring barn och unga i riskzon behöver utvecklas och ske i lägre åldrar

Trygghetsberedningens bedömningar:

-Samhällets förmåga att nå ut till barn och familjer med ett större stödbehov än andra behöver bli bättre.

-Insatser för barn och unga i riskzon behöver sättas in i lägre åldrar och i ett tidigare skede än vad som sker i dag.

-För att samverkan på lokal nivå ska fungera ändamålsenligt behöver det finnas tydliga strukturer för samverkan mellan de viktigaste aktörerna samt resurser och organisatoriska förutsättningar som håller över tid.

-Möjligheten att dela relevant information mellan samverkansparter är viktig för ett effektivt arbete.

Förvaltningens bedömning: Förvaltningen delar Trygghetsberedningens bedömning att insatser till barn i riskzon behöver ske i lägre åldrar och i ett så tidigt skede som möjligt i ett skede av ogynnsam utveckling. Att tidigt uppmärksamma och agera på olika stödbehov i förskolan och grundskolan när elever befaras att inte nå utbildningsmålen är väsentligt. För att stödinsatserna ska bli långsiktiga och ändamålsenliga är väl fungerande överlämningsrutiner mellan skolformer viktigt samt organisation av utbildningen i gymnasieskolan eller den anpassade gymnasieskolan.

Samordning mellan olika aktörer till exempel mellan BUP, socialtjänst, polis och skola är viktig för att säkerställa barn och ungas behov av tvärprofessionella insatser. Det finns flera olika modeller för samverkan i Göteborgs stad gällande barn och unga, som exempelvis SIP och SSPF. Just nu ses modellen för SSPF över för att bättre passa gymnasieskolan och det kommunala aktivitetsansvaret. Svårigheterna med SSPF i gymnasieskolan är att utgångspunkten för SSPF är närområdessamverkan medan eleverna i gymnasiet kommer från olika stadsdelar och kommuner. Under 2023 genomförs ett pilotprojekt inom utbildningsförvaltning för att kunna utveckla modellen så att den bättre passar gymnasieskolans struktur.

8.2.4 Behov av kunskapsutveckling, uppföljning och utvärdering

Trygghetsberedningens bedömningar:

-Mer utvärdering av lokalt brottsförebyggande arbete som berör barn och unga behövs för att öka kunskapen om vilka insatser som fungerar.

Trygghetsberedningens förslag: Regeringen ska ge Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga vilka insatser som kommuner erbjuder barn och unga som utsatts för våld i en nära relation, i vilken utsträckning dessa insatser faktiskt används samt hur effektiva de är. Kartläggningen ska också omfatta insatser som erbjuds unga utövare av våld i nära relationer. Socialstyrelsen ska även ges i uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag avseende våld i barns och ungas nära relationer för yrkesverksamma i kommuner och regioner.

Förvaltningens bedömning: Förvaltningen delar beredningens bedömning att uppföljning och utvärdering av olika insatser är av grundläggande betydelse för ett kunskapsbaserat arbetssätt. När det gäller våld i barn och ungas parrelationer har beredningen uppmärksammat att det för många barn och unga finns en osäkerhet om vad som är sunt i en nära relation och när ett beteende passerar gränsen till att vara en brottslig handling. Här kan skolans förbyggande arbete med relevant undervisning i sexualitet, samtycke och relationer vara av stor betydelse.

8.3 En särskild kraftsamling för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet

Trygghetsberedningen konstaterar att gängkriminaliteten behöver bekämpas med alla till buds stående medel och lämnar förslag till en särskild kraftsamling hos alla berörda aktörer för att förebygga att barn och unga dras in i gängkriminalitet.

8.3.1 Ett större statligt ansvarstagande

Trygghetsberedningens bedömning: Arbetet för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet bör intensifieras och effektiviseras. Arbetet behöver framför allt bedrivas på lokal nivå men staten bör ta ett tydligare ansvar. Ansvaret bör vara inriktat på att identifiera prioriterade åtgärder, stötta det lokala arbetet samt kontinuerligt följa upp det arbete som bedrivs och verka för att det blir utvärderat. Det bör säkerställas att arbetet är helhetsinriktat, kunskapsbaserat och långsiktigt.

Förvaltningens bedömning: Förvaltningen delar beredningens bedömning om att förhindra att ytterligare barn och unga dras in i gängkriminalitet är en av samhällets mest angelägna utmaningar därav en nationell angelägenhet där staten behöver ta ett ännu tydligare ansvar.

8.3.2 En tydlig inriktning för arbetet

Trygghetsberedningens förslag: Regeringen ska ta fram ett inriktningsdokument som beskriver de insatsområden som är mest angelägna att arbeta med för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. Dokumentet ska kunna användas som en vägledning för prioritering och uppföljning. Det ska betraktas som en miniminivå. De områden som beredningen identifierat i sitt arbete och som anges nedan utgår från bästa tillgängliga kunskap och har den breda förankring som ett långsiktigt arbete kräver. Inriktningsdokumentet bör därför utgå från dessa områden. Innehållet i dokumentet bör ses över och revideras vartefter kunskapsläget förändras.

Förvaltningens bedömning: Förvaltningen välkomnar beredningens förslag om ett inriktningsdokument och håller med om att de insatsområdena som beredningen identifierat för ett sådant dokument -stöd till föräldrar, förskola, fullgjord skolgång, meningsfull fritid, maskulinitetsnormer, förmåga att tidigt identifiera barn och unga i riskzonen samt att vidta effektiva åtgärder för att förhindra negativ utveckling och strukturer för samverkan kring barn och unga i riskzonen samt stöd till brottsoffer- är centrala och mest angelägna att arbeta med. Förvaltningen saknar dock en tydlig definition av fullgjord skolgång och menar att det är viktigt att det förtydligas att det inte enbart handlar om skolpliktiga skolformerna. En gymnasieexamen ger reella chanser till ett arbete och minskar på så sätt risken för personligt lidande för individen, ökad risk att hamna i socialt utanförskap och också stora konsekvenser på samhällsnivå.

I delbetänkandet lyfts vikten av att skolornas rutiner med registrering av skolfrånvaro måste fungera ändamålsenligt. Förvaltningen önskar i stället ett större fokus på närvaroarbetet och kring organisation av undervisningen för att möta barn och ungdomars behov. Att främja skolnärvaro är en viktig uppgift för skolan och dess personal eftersom en fullgjord skolgång och att gå ut skolan med fullständiga slutbetyg är en av de viktigaste skyddsfaktorerna och en god skolnärvaro är en framgångsfaktor i arbetet med att undvika att unga involveras i gängkriminalitet. Att lyckas med sina studier främjar även andra friskfaktorer och motarbetar känslan av utanförskap. En god skolnärvaro möjliggör också för skolans personal att på daglig basis stötta ungdomarna i skolmiljön och skapar en kontinuerlig kontakt och uppföljning för att på så sätt kunna hjälpa de som riskerar att hamna i gängmiljöer. Enligt SCB anger ungdomarna själva att skoltrötthet är den i särklass största anledningen till att de inte fullföljer gymnasiet. Därför är det viktigt att vi arbetar för att främja skolnärvaro och elevernas motivation och förebygga skoltrötthet och problematisk skolfrånvaro redan i grundskolan. Under 2023 är skolnärvaro en av Utbildningsförvaltningens fokusområden i det systematiska kvalitetsarbetet; det är en faktor som betonats som särskilt viktig att samtliga förvaltningens skolenheter utvecklar sitt arbete kring. Framför allt är det främjande och förebyggande arbetet som ska utvecklas och framgångsfaktorerna gällande att öka skolnärvaron är bland annat trygghet och studiero, goda relationer, delaktighet och inflytande, tydliga regler och förväntningar, etc.

I delbetänkandet konstateras att destruktiva maskulinitetsnormer spelar en central roll för hur såväl våld i nära relationer som gängkriminalitet upprätthålls. En av de kartläggningar som genomförts av Brå och som lyftas i betänkandet visar bland annat att det finns en osäkerhet bland utövare och utsatta om vad som räknas som våld, när en relation är sund och när våldet passerar gränsen till vad som är en brottslig handling (Våld i ungas parrelationer, Brottsförebyggande rådet 2021). För att bemöta den här osäkerheten har till exempel Bräcke gymnasiet arbetat med temadagar runt våld i ungas relationer, destruktiva parrelationer samt negativa maskulinitetsnormer. Några skolenheter inom den anpassade gymnasieskolan har genomfört så kallade ”Kärleksdagar”, runt normer, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

8.3.3 En särskild organisation för arbetet

Trygghetsberedningens förslag: En särskild organisation ska tillsättas för att med utgångspunkt i det framtagna inriktningsdokumentet stötta genomförandet av en kraftsamling för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet.

Organisationen ska särskilt

- säkerställa att kommuner med särskilt utsatta områden har tillgång till nödvändigt stöd och förutsättningar i övrigt för arbetet med de prioriterade insatsområdena,
- verka för att arbetet bedrivs på ett helhetsinriktat, kunskapsbaserat och långsiktigt sätt, samt
- följa upp arbetet och identifiera eventuella behov av ytterligare åtgärder alternativt avveckling av åtgärder.

Förvaltningens bedömning: Förvaltningen tillstyrker beredningens förslag om att en särskild organisation ska fungera som stöd i kraftsamlingen med att förebygga att barn och unga dras in i gängkriminalitet. Ett stöd utan regelstyrning som kan bidra till att kommunerna kan effektivisera och anpassa detta viktiga arbete är välkommet.

8.3.4 Lokala överenskommelser och statliga bidrag

Trygghetsberedningens förslag: Regeringen ska låta utreda hur kraftsamlingen kan kompletteras med ett system för lokala överenskommelser som tydliggör kommunernas respektive statens åtaganden inom ramen för kraftsamlingen. Utredningen ska också omfatta frågan om hur ett system med statsbidrag kan knytas till sådana överenskommelser.

Förvaltningens bedömning: Förvaltningen har svårt att ta ställning till Trygghetsberedningens förslag om lokala överenskommelser och statliga bidrag runt detta, men är positiva till att behovet utreds. Förvaltningen är dock av uppfattningen att det är av vikt att det förebyggande arbetet sker inom ramen för ordinarie verksamhet hos aktörer nära barn och unga för att arbetet inte ska riskera att bli i projektform alltså kortsiktigt och tillfälligt i stället för processorienterat; långsiktigt och permanent.

Tomas Berndtsson
Förvaltningsdirektör

Maija Söderström
Avdelningschef

Utdrag ur protokoll

Sammanträdesdatum: 2023-03-28

§118 N166-0087/23

Svar på underremittering av remiss från Justitiedepartementet – Vägar till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67) (SLK dnr 0123/23)

Beslut

1. Socialnämnd Hisingen tillstyrker remissen från Justitiedepartementet *Vägar till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga* (SOU 2022:67).
2. Socialnämnd Hisingen översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till stadsledningskontoret.
3. Socialnämnd Hisingen förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Ärende

Rapporten *Vägar till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga* (SOU 2022:67) presenterar förslag som kommer att ge bättre förutsättningar för att lyckas med det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. Socialnämnd Hisingen ställer sig bakom rapporten i sin helhet. De frågor som behandlas i rapporten är komplexa och berör många aktörers verksamheter samt flera olika kunskapsområden. Beredningen har arbetat med utgångspunkt i tillgänglig forskning och utifrån ett barnperspektiv.

Handlingar

1. Tjänsteutlåtande daterat 2023-02-02
2. Vägar till ett tryggare samhälle – Kraftsamling för barn och unga

Protokollsutdrag skickas till

Stadsledningskontoret, dnr 0123/23

Dag för justering

2023-03-28

Utdrag ur protokoll
Sammanträdesdatum: 2023-03-28

Vid protokollet

Sekreterare

Tea Aracic

Ordförande

Jonas Nilsson (V)

Justerande

Rickard Eriksson (M)

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-02-02

Diarienummer N166-0087/23

Handläggare

Alex Hirschi, Anette Hall, Karita Saapunki Björk,

Kenneth Johansson

Telefon:031-365 00 00

E-post:

alex.hirschi@socialhisingen.goteborg.se

anette.hall@socialhisingen.goteborg.se

karita.saapunki.bjork@socialhisingen.goteborg.se

kenneth.johansson@socialhisingen.goteborg.se

Svar på underremittering av remiss från Justitiedepartementet - vägar till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67) (SLK dnr 0123/23)

Förslag till beslut

1. Socialnämnd Hisingen tillstyrker remissen från Justitiedepartementet *Vägar till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga* (SOU 2022:67).
2. Socialnämnd Hisingen översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till Stadsledningskontoret.
3. Socialnämnd Hisingen förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Sammanfattning

Rapporten *Vägar till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga* (SOU 2022:67) är en välskriven rapport. De förslag som presenteras i rapporten kommer att ge bättre förutsättningar för att lyckas med det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. Socialnämnden ställer sig bakom rapporten i sin helhet.

De frågor som behandlas i rapporten är komplexa och berör många aktörers verksamheter samt flera olika kunskapsområden. Beredningen har arbetat med utgångspunkt i tillgänglig forskning och utifrån ett barnperspektiv.

Förmågeanalysen som föreslås fokuserar på aktörernas förmåga att

- upptäcka barn och unga i riskzon,
- initiera tidiga, träffsäkra och förtroendeskapande insatser,
- samverka med andra berörda aktörer, samt
- följa upp genomförda insatser och bidra till kunskapsutvecklingen.

Socialförvaltningen Hisingen gör bedömningen att de förslag som presenteras i rapporten kommer att ge bättre förutsättningar för att lyckas med det trygghetsskapande och

brottsförebyggande arbetet. Att bli bättre på att upptäcka barn och unga i riskzonen samt att initiera tidiga, träffsäkra och förtroendeskapande insatser är av största betydelse för att vända på den våldsvåg som idag förekommer i Sverige.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Brottslighet leder till både sociala och ekonomiska konsekvenser för samhället och dess invånare på flera olika sätt. Satsningen kan innebära en ökad kostnad för staden initialt, men att den på längre sikt kommer att vara lönsam ur ett ekonomiskt perspektiv, både för samhället och individen. Att säkerställa att tillräckliga resurser avsätts blir viktiga delar i det statliga ansvarstagandet.

Att tidigt verka för att barn inte växer upp i en ogynnsam miljö och riskerar att rekryteras/socialiseras in i kriminella nätverk och gäng kräver stora resurser. Vi bedömer att vi måste se dessa kostnader som investeringar då alla kringkostnader för gängkriminella är mycket höga. Självfallet ryms inte denna kostnadsökning inom Socialnämnd Hisingens nuvarande budgetram. De finns här en koppling till bedömningen ur en social dimension.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension

Bedömning ur social dimension

Trygghetsberedningen föreslår att regeringen i ett inriktningsdokument tydliggör vilka områden som är mest angelägna att arbeta med för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. Dokumentet ska ses som uttryck för en miniminivå och kunna användas som en vägledning för prioritering och uppföljning. De insatsområden som beredningen identifierat som centrala och som bör ingå i ett sådant inriktningsdokument är:

- Stöd till föräldrar
- Förskola
- Fullgjord skolgång
- Meningsfull fritid
- Maskulinitetsnormer
- Förmåga att tidigt identifiera barn och unga i riskzonen samt att vidta effektiva åtgärder för att förhindra en negativ utveckling
- Strukturer för samverkan kring barn och unga i riskzonen
- Stöd till brottsoffer.

Om ovanstående insatsområden skulle prioriteras mer än de gör idag och ekonomiska resurser fullt ut skulle tillföras skulle det på riktigt kunna förändra situationen. Med tidigt stöd till föräldrar och en fungerande förskola där alla deltar. Med en bra fritidsverksamhet som inkluderar barn och unga och där maskulinitetsnormer diskuteras på allvar. Med en riktig förmåga att verkligen tidigt identifiera barn och unga i riskzonen samt att vidta effektiva åtgärder för att förhindra en negativ utveckling och väl fungerande strukturer för samverkan kring barn och unga i riskzonen. Det skulle göra skillnad. Vår bedömning utifrån den sociala dimensionen är att om dessa insatser kommer på plats så skulle skolan ha ett enklare uppdrag att lotsa sina elever till en fullgjord skolgång med godkända betyg,

vilket skulle ta bort en stor del av den grogrund av barn och ungdomar som idag hamnar i kriminella nätverk och gäng.

En av de vanligaste aktualiseringsorsakerna för barn i åldern 0–12 år inom socialtjänsten på Hisingen är våld i nära relationer bevitnat och/eller utsatt. Utsatthet för våld i nära relationer kan ha en normaliserande effekt om den utsatte inte får hjälp och stöd kan leda till att barn och unga växer upp med uppfattningen att våld är ett acceptabelt sätt att lösa konflikter och hantera frustration. Det är mot bakgrund av det viktigt att arbeta med metoder och förhållningssätt som skapar goda livsvillkor och minskar risken för att barn och unga hamnar i gängkriminalitet eller upplever våld i nära relationer.

Utifrån ett trygghetsperspektiv skulle detta ge en högre grad av upplevd trygghet vilket underlättar företagsetableringar och ett tryggare ekonomiskt klimat att investera i. Koppling till den ekonomiska dimensionen.

Samverkan

Information i förvaltningsgemensam samverkansgrupp (FSG) den 21 mars 2023.

Bilagor

1. Vägar till ett tryggare samhälle – Kraftsamling för barn och unga

Ärendet

Remiss från Justitiedepartementet - *Vägar till ett tryggare samhälle, Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)* till förskolenämnden, grundskolenämnden, utbildningsnämnden samt socialnämnderna Hisingen och Nordost. Ärendet är översänt till socialnämnderna Centrum och Sydväst för kännedom och eget ställningstagande till eventuellt yttrande.

Yttrandet ska vara stadsledningskontoret tillhanda senast den 29 mars 2023.

Beskrivning av ärendet

Regeringen beslutade den 26 mars 2020 att tillkalla en parlamentarisk sammansatt kommitté i form av en trygghetsberedning. Uppdraget var att bistå regeringen med underlag till utformningen av en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik som ska bidra till att uppfylla de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Uppdraget sträcker sig över perioden 2020–2024.

Trygghetsberedning ska enligt direktivet bl a:

1. Identifiera de viktigaste kriminalpolitiska utmaningarna som samhället står inför nu och under de närmsta åren.
2. Analysera och bedöma vilken förmåga som finns hos berörda aktörer att möta dessa utmaningar på såväl det brottsförebyggande som det brottsbekämpande området.

Trygghetsberedningen har valt att fokusera på två områden. Områdena är dels barns och ungas involvering i gängkriminalitet, dels våld i barn och ungas nära relationer.

Våldet är ofta instrumentellt på så sätt att det syftar till att markera positioner. Sprida gruppens rykte eller stärka den egna narkotikaförsäljningen på utvalda platser.

De riskfaktorer som enligt forskningen är centrala för att barn och unga ska involveras i allvarlig kriminalitet är bland annat ofullständig skolgång, narkotikabruk, tidig debut i brottslighet och svårigheter i relationen mellan barnet och andra barn eller inom familjen. Samtidigt utgör exempelvis fullgjord skolgång och tidigt stöd till familjer som har behov av det en tydlig skyddsfaktor.

Mot bakgrund av Trygghetsberedningens uppdrag att bistå regeringen med underlag för en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik presenterar beredningen ett antal bedömningar:

-Nationell styrning för att skapa förutsättningar för de många aktörernas arbete inom de två fokusområdena barns och ungas involvering i gängkriminalitet och våld i barn och ungas nära relationer. Barn och unga bör i större utsträckning uppmärksammas i det brottsförebyggande arbetet på nationell nivå. Det har framkommit önskemål om att skolan ska ta ett större ansvar när det gäller att förebygga brott och hantera utsatthet för brott men även farhågor för att ett sådant ansvar skulle kunna gå ut över skolans pedagogiska grunduppdrag som också är av stor vikt ur ett brottsförebyggande perspektiv.

-Upptäcka barn i riskzon i ett tidigt skede. Kunskap behövs om risk- och skyddsfaktorer, rutiner för att tidigt fånga upp de som befinner sig i riskzon samt kunskap om hur de kan ges stöd. Systemet med orosanmälningar är av stor vikt här.

-Stödinsatser till barn och unga i riskzon och samverkan i detta arbete. Samhällets förmåga att nå ut till barn och familjer med en högre risknivå än andra behöver bli bättre samt att insatser till barn i riskzon behöver sätta in i lägre åldrar och i ett tidigare skede än idag. Möjligheten att kunna dela information mellan samverkansparter är viktig för ett effektivt arbete.

-Behovet av kunskapsutveckling, uppföljning och utvärdering. Kunskapsinhämtandet av brottslighetens omfattning, utveckling och karaktär samt hur den kan förebyggas behöver utvecklas. En utvärdering av det brottsförebyggande arbetet som berör barn och unga behöver genomföras för att öka kunskapen om vilka insatser som fungerar. Även kunskapen om vilka samhällsekonomiska vinster som brottsförebyggande åtgärder och tidiga insatser kan leda till behöver utvecklas.

-Lämplig myndighet ska få i uppdrag att sprida kunskap om det våld som sker i barn och ungas nära relationer. Kunskapen på området behöver utvecklas och fördjupas. Behöver Det kan exempelvis då handla om partnervåld och begränsningar att röra sig fritt.

-Regeringen uppdrag åt Socialstyrelsen att kartlägga vilka insatser som kommunen erbjuder de som utsatts för våld i barn och ungas nära relationer. Kartläggningen ska även omfatta vilka insatser som erbjuds unga våldsutövare.

-En nationell kraftsamling för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet bör genomföras. Insatserna för att förebygga att barn och unga involveras i kriminella gäng behöver intensifieras och effektiviseras. Den bör i första hand ta sikte på situationen i kommuner med områden som Polismyndigheten identifierat som särskilt utsatta. Även om arbetet framför allt behöver bedrivas på lokal nivå bör staten ta ett tydligare ansvar för detta. Det statliga ansvaret bör innefatta att identifiera vilken typ av åtgärder som är viktigast att prioritera samt säkerställa att dessa blir vidtagna. Det kan åstadkommas genom en tydlig inriktning för arbetet, ett träffsäkert, samordnat och strukturerat stöd till lokal nivå samt en kontinuerlig uppföljning av arbetet. För att arbetet ska vara effektivt krävs också att det är helhetsinriktat, kunskapsbaserat och långsiktigt. Därtill behöver tillräckliga resurser avsättas. Att säkerställa det är också viktiga delar i det statliga ansvarstagandet.

Trygghetsberedningen föreslår att regeringen i ett inriktningsdokument tydliggör vilka områden som det är mest angeläget att arbeta med för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. Dokumentet ska ses som en miniminivå och kunna användas som vägledning och prioritering. De insatsområden som beredningen identifierat som centrala och som bör ingå är:

- Stöd till föräldrar
- Förskola
- Fullgjord skolgång
- Meningsfull fritid
- Maskulinitetsnormer
- Förmåga att tidigt identifiera barn och unga i riskzon samt att vidta effektiva åtgärder för att förhindra negativ utveckling.

- Strukturer för samverkan kring barn och unga i riskzon
- Stöd till brottsoffer

Vidare föreslår Trygghetsberedningen att en särskild organisation ska tillsättas för att, med utgångspunkt i inriktningsdokumentet, stötta genomförandet av kraftsamlingen. Organisationen ska särskilt säkerställa att de aktuella kommunerna har tillgång till nödvändigt stöd och förutsättningar i övrigt för arbetet med de prioriterade insatsområdena. Om organisationen, i dialog med kommunerna och andra inblandade aktörer, identifierar behov av stöd som inte redan är tillgodosedda ska förslag på åtgärder tas fram. Det kan handla om nationellt stöd i olika former och med olika tidsperspektiv. Ett innovativt arbetssätt ska tillämpas. Även undanröjande av hinder för ett effektivt arbete kan vara aktuellt. Avsikten är emellertid inte att organisationen själv ska utföra operativa stödinsatser.

Organisationen ska vidare verka för att arbetet, framför allt på nationell nivå, är samordnat så att onödiga glapp, överlappningar eller konflikter undviks samt att det arbete som bedrivs inom ramen för kraftsamlingen utgår från bästa tillgängliga kunskap. Åtgärder ska vidtas för att komma till rätta med eventuella kunskapsluckor. Arbetet med kraftsamlingen ska följas upp kontinuerligt och utifrån det ska eventuella behov av ytterligare åtgärder identifieras.

Organisationen bör ha formen av en kommitté. Den ska arbeta nära berörda beslutsfattare på nationell och lokal nivå samt i samverkan med aktuella kommuner, myndigheter och andra relevanta aktörer. Barn och unga ska få komma till tals i arbetet och ett erfarenhetsutbyte ska ske med övriga nordiska länder. För att säkerställa den breda politiska förankring som ett långsiktigt arbete kräver ska arbetet bedrivas i kontinuerlig dialog med en parlamentariskt sammansatt referensgrupp. Kommittén ska verka för ett långsiktigt arbete men vara tillfälligt inrättad. Utgångspunkten är att arbetet ska bedrivas i ordinarie strukturer.

Kraftsamlingen behöver ta tillvara och förhållas till det omfattande arbete som redan bedrivs inom områden som den berör. Det gäller inte minst det utvecklingsarbete som pågår för att skapa förutsättningar för ett systematiskt och lokalt förankrat brottsförebyggande arbete i hela Sverige. Men det är också viktigt att pågående arbete inte blir ett hinder eller skapar begränsningar när det gäller att ta itu med de allvarliga och akuta problem som beredningen identifierat kopplat till risken för att barn och unga ska dras in i gängkriminalitet. Beredningen föreslår slutligen att regeringen låter utreda hur arbetet med kraftsamlingen kan kompletteras med ett system för lokala överenskommelser som tydliggör kommunernas respektive statens åtaganden samt ett system för ekonomiskt stöd från staten kopplat till de kommunala åtagandena.

Källa: Trygghetsberedningens sammanfattning sida 15 till 23.

Förvaltningens bedömning

De frågor som behandlas i rapporten är komplexa och berör många aktörers verksamheter samt flera olika kunskapsområden. Beredningen har arbetat med utgångspunkt i tillgänglig forskning och utifrån ett barnperspektiv.

Förmågeanalysen som föreslås fokuserar på aktörernas förmåga att

- upptäcka barn och unga i riskzon,
- initiera tidiga, träffsäkra och förtroendeskapande insatser,
- samverka med andra berörda aktörer, samt
- följa upp genomförda insatser och bidra till kunskapsutvecklingen.

En teoretisk utgångspunkt i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet är en uppdelning av insatser utifrån preventionsnivåer. Det handlar om generella, selektiva och indikerade åtgärder. Det är förvaltningens bedömning att Trygghetsberedningens bedömningar och förslag gällande områdena är ändamålsenliga. Socialförvaltningen Hisingen gör bedömningen att de förslag som presenteras i rapporten kommer att ge bättre förutsättningar för att lyckas med det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. Att bli bättre på att upptäcka barn och unga i riskzonensamt att initiera tidiga, träffsäkra och förtroendeskapande insatser är av största betydelse för att vända på den våldsvåg som idag förekommer i Sverige.

Christina Alvelin

Förvaltningsdirektör

Karita Saapunki Björk

Avdelningschef

Alex Hirschi

Avdelningschef

§ 112 N163-0110/23

Svar på remiss från Justitiedepartementet - vägar till ett tryggare samhälle, kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67), dnr 0123/23

Ärendet

Regeringen beslutade den 26 mars 2020 att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté i form av en trygghetsberedning med uppdrag att bistå regeringen med underlag till utformningen av en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik som ska bidra till att uppfylla de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet.

Trygghetsberedningen har i detta delbetänkande valt att fokusera på två områden kopplat till dessa utmaningar som beredningen anser särskilt angelägna och som hör samman med att förebygga barns och ungas utsatthet för och delaktighet i brott. Dessa områden är dels *barns och ungas involvering i gängkriminalitet*, dels *våld i barns och ungas nära relationer*.

Handling

Förvaltningens tjänsteutlåtande daterat 2023-02-07.

Beslut

1. Socialnämnd Nordost tillstyrker SoU Vägar till ett tryggare samhälle - Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)
2. Socialnämnd Nordost antar förvaltningens yttrande som sitt eget och översänder detta till stadsledningskontoret.
3. Socialnämnd Nordost förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Expedieras

Stadsledningskontoret

Utdrag ur protokoll
Sammanträdesdatum: 2023-03-28

Dag för justering

2023-03-28

Vid protokollet

Sekreterare

Annika Funkqvist

Ordförande

Lena Landén-Ohlsson

Justerande

Johan Fält

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-02-07

Diarienummer N163-0110/23

Handläggare: Emil Ansari, Meliha Hadzinumanbegovic,
Tobias Gröndahl

Telefon: 031-365 00 00 (växel)

E-post: emil.ansari@socialnordost.goteborg.se

Svar på remiss - Vägar till ett tryggare samhälle - Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)

Förslag till beslut

1. Socialnämnd Nordost tillstyrker SoU Vägar till ett tryggare samhälle - Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)
2. Socialnämnd Nordost antar förvaltningens yttrande som sitt eget och översänder detta till stadsledningskontoret.
3. Socialnämnd Nordost förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Sammanfattning

Regeringen beslutade den 26 mars 2020 att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté i form av en trygghetsberedning (dir. 2020:32) med uppdrag att bistå regeringen med underlag till utformningen av en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik som ska bidra till att uppfylla de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Trygghetsberedningen har i detta delbetänkande valt att fokusera på två områden kopplat till dessa utmaningar som beredningen anser särskilt angelägna och som hör samman med att förebygga barns och ungas utsatthet för och delaktighet i brott. Dessa områden är dels *barns och ungas involvering i gängkriminalitet*, dels *våld i barns och ungas nära relationer*. Förvaltningen är positiv till utredningens bedömningar och förslag.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Brottslighet leder till både sociala och ekonomiska konsekvenser för samhället och dess invånare på flera olika sätt. Ett effektivt brottsförebyggande arbete kan bidra till potentiellt stora kostnadsbesparingar för samhället. Om barn och unga med kända riskfaktorer tidigt får stöd kan risken för en negativ utveckling mot kriminalitet minska. Träffsäkra insatser som sätts in i lägre ålder kan få stor effekt. Vinsterna med effektiva tidiga insatser som minskar risken för livslång kriminalitet kan därmed innebära stora ekonomiska och sociala besparingar.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Utredningen lyfter att gängkriminalitet har en koppling till de områden som Polisen identifierar som utsatta och som präglas av låg socioekonomisk status, kriminell påverkan på lokalsamhället och en allmän obenägenhet att delta i rättsprocessen. Att växa upp i ett sådant område kan leda till upplevelser av otrygghet och bristande tillit till samhället. Inom stadsområde Nordost finns fyra särskilt utsatta områden enligt Polisens lista: Hjällbo, Hammarkullen, Lövgärdet och Bergsjön samt ett utsatt område: Gårdsten. Tidiga och träffsäkra insatser är viktiga för att förebygga att barn och unga involveras i kriminalitet eller fortsätter med brottslighet som riskerar att bli långvarig. Barns villkor under de första levnadsåren har en stor betydelse för hur deras liv kommer att se ut. Beteenden och attityder som formas tidigt präglar en människa under hela livet. Sätts rätt insatser in i rätt tid har de ofta positiva brottsförebyggande effekter och kan på så sätt påverka brottsutvecklingen i en positiv riktning. En av de vanligaste anledningarna till orosanmälan för barn och unga i stadsområde Nordost är våld i nära relation. Utsatthet för våld i nära relationer kan ha en normaliserande effekt om den utsatte inte får hjälp och stöd, och kan leda till att barn och unga växer upp med uppfattningen att våld är ett acceptabelt sätt att lösa konflikter och hantera frustration. Med bakgrund i antalet socialt utsatta inom stadsområdet samt antalet orosanmälningar med anledning av våld i nära relation är det av vikt att arbeta med metoder och förhållningsätt som skapar goda livsvillkor och minskar risken att barn och unga hamnar i gängkriminalitet eller upplever våld i nära relationer.

Samråd

Ärendet skickas till ungdomsråden för information och möjlighet att lämna synpunkter inför socialnämndens sammanträde.

Samverkan

Information lämnas i Förvaltningens samverkansgrupp (FSG) den 21 mars 2023.

Bilagor

1. Vägar till ett tryggare samhälle - Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)

Ärendet

Socialnämnden ska yttra sig över utredningen Vågar till ett tryggare samhälle - Kraftsamling för barn och unga. Delbetänkanden lyfter förslag inom två områden: barns och ungas involvering i gängkriminalitet och våld i barns och ungas nära relationer. Förvaltningen är positiv till förslagen i utredningen. Utredningen är ute på remiss och Socialnämndens yttrande ska lämnas till stadsledningskontoret senast den 29 mars 2023.

Beskrivning av ärendet

Trygghetsberedningens uppdrag är att ta fram underlag till utformningen av en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik som ska bidra till att uppfylla de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Uppdraget sträcker sig över perioden 2020–2024 och redovisas årligen 2021–2023 samt slutredovisas i oktober 2024. Trygghetsberedningen ska enligt direktivet bland annat:

- identifiera de viktigaste kriminalpolitiska utmaningarna som samhället står inför nu och under de närmaste åren, samt
- analysera och bedöma vilken förmåga som finns hos berörda aktörer att möta dessa utmaningar på såväl det brottsförebyggande som brottsbekämpande området.

Med utgångspunkt i Trygghetsberedningens uppdrag beskrevs i det första delbetänkandet (SOU 2021:85) en rad kriminalpolitiska utmaningar som samhället står inför nu och under de närmaste åren. Trygghetsberedningen har i detta delbetänkande valt att fokusera på två områden kopplat till dessa utmaningar som beredningen anser särskilt angelägna och som hör samman med att förebygga barns och ungas utsatthet för och delaktighet i brott. Dessa områden är dels barns och ungas involvering i gängkriminalitet, dels våld i barns och ungas nära relationer. Det är områden inom vilka många relevanta åtgärder har vidtagits och flera planeras. Detta har påverkat beredningens arbete och slutsatser. Trygghetsberedningen har i arbetet med betänkandet fört dialog med representanter för myndigheter, forskare och civilsamhällesaktörer samt tagit del av ett flertal konferenser inom det brottsförebyggande området.

De frågor som behandlas i delbetänkandet är komplexa och berör många aktörers verksamheter samt flera olika kunskapsområden. Beredningen har arbetat med utgångspunkt i tillgänglig forskning och utifrån ett barnperspektiv. I delbetänkandet beskriver beredningen – för vart och ett av de två fokusområdena – dels en problembild, dels vilken förmåga berörda aktörer har att möta de utmaningar som aktualiseras. Förmågeanalysen fokuserar på aktörernas förmåga att

- upptäcka barn och unga i riskzon,
- initiera tidiga, träffsäkra och förtroendeskapande insatser,
- samverka med andra berörda aktörer, samt
- följa upp genomförda insatser och bidra till kunskapsutvecklingen.

Genomgången i utredningen är inriktad på det förebyggande arbete som sker inom ramen för ordinarie verksamhet hos aktörer som socialtjänsten, skolan, elevhälsan, hälso- och sjukvården samt i viss mån förskolan och polisen. Den är inte heltäckande utan syftar till att ge exempel på det arbete som pågår samt uppmärksamma vissa utvecklingsbehov.

Utredningens observationer gällande Barn och unga involvering i gängkriminalitet och Våld i barns och ungas nära relationer

I dagsläget saknas i stor utsträckning underlag om barn som är under 15 år och deras involvering i gängkriminalitet samt våld i nära relationer. Utredningens observationer handlar därför om unga som är äldre än 15 år. Utredningen konstaterar att utvecklingen gällande skjutvapenvåld och annat dödligt våld kopplat till kriminella nätverk har varit negativ och ökat i Sverige till skillnad mot andra länder. De kriminella nätverken har blivit mer löst sammansatta än tidigare, mer föränderliga och mer styrda av enskilda individers impulsivitet, vilket bidrar till den negativa utvecklingen. Gängkriminaliteten har en koppling till de områden som Polisen identifierar som utsatta och som präglas av låg socioekonomisk status, kriminell påverkan på lokalsamhället och en allmän obenägenhet att delta i rättsprocessen. Att växa upp i ett sådant område kan leda till upplevelser av otrygghet och bristande tillit till samhället. Kriminella aktörer kan också framstå som förebilder och brottsligheten kan uppfattas som ett sätt att få status och ekonomisk framgång. Barns och ungas involvering i gängkriminalitet beskrivs som en gradvis process snarare än resultatet av en direkt och systematisk rekrytering. Riskfaktorer som enligt forskningen är centrala för att barn och unga ska involveras i allvarlig kriminalitet är bland annat en ofullständig skolgång, narkotikabruk, tidig debut i brottslighet och svårigheter i relationen mellan barnet och andra barn eller inom familjen. Samtidigt utgör exempelvis en fullgjord skolgång och tidigt stöd till familjer som har behov av tydliga skyddsfaktorer.

Beredningens problembild visar att andelen som utsätts för våld i en nära relation genomgående är högre bland flickor och unga kvinnor än bland pojkar och unga män, oavsett om det rör sig om psykiskt våld eller fysiskt våld. Detsamma gäller i fråga om erfarenheter av hedersnormer. För många unga finns en osäkerhet om vad som kan uppfattas som sunt i en nära relation och när ett beteende passerar gränsen till att vara en brottslig handling. Denna osäkerhet gör att den som utsätts inte alltid berättar om våldet och att omgivningen får svårare att upptäcka när våldsutsatta har ett behov av stöd och vägledning. Forskning visar även att våld i barns och ungas nära relationer ofta bidrar till ökad psykisk ohälsa och olika fysiska men, på både kort och lång sikt. Det finns flera särdrag i det våld som utövas i barns och ungas nära relationer. Den digitala arenan är till exempel en naturlig del av barns och ungas tillvaro, en arena som kan utnyttjas för att utöva våld och kontroll eller övervaka en partner. Även på internet är utsattheten för kränkningar och hot samt sexuella trakasserier större bland flickor och unga kvinnor än bland pojkar och unga män.

Trygghetsberedningen bedömningar och förslag

Utredningen presenterar ett antal bedömningar och förslag gällande *barn och ungas involvering i gängkriminalitet och våld i barn och ungas nära relationer*.

Bedömningarna är avsedda att utgöra inspel till och vägledning för regeringens fortsatta arbete med de båda fokusområdena och samlas under fyra teman: 1) Nationell styrning, 2) upptäcka barn i riskzon i ett tidigt skede, 3) stödinsatser till barn och unga i riskzon och samverkan i detta arbete och 4) Behovet av kunskapsutveckling uppföljning och utvärdering. Nedan följer en genomgång av respektive bedömning och förslag.

8.2.1 Den nationella styrningen av det brottsförebyggande området som berör barn och unga behöver utvecklas

Barn och ungas brottslighet och utsatthet för brott innehåller flera särdrag som inte beaktas tillräckligt hos aktörer som arbetar med målgruppen på nationell nivå. Utredningen föreslår därför att målgruppen bör uppmärksammas i högre utsträckning i det brottsförebyggande arbetet på nationell nivå. Skolan har en viktig roll när det gäller fullgången skolgång som skyddsfaktor gällande barns involvering i gängkriminalitet. Många barn och unga har även erfarenheter av utsatthet för brott i skolmiljön. I beredningens arbete har det framkommit önskemål om att skolan ska ta ett större ansvar när det gäller att förebygga brott och hantera utsatthet för brott men även farhågor för att ett sådant ansvar skulle kunna gå ut över skolans pedagogiska grunduppdrag, som också är av stor vikt ur ett brottsförebyggande perspektiv. Enligt beredningen är det mot denna bakgrund angeläget att tydliggöra vilken roll skolan ska ha i det brottsförebyggande arbetet.

Trygghetsberedningens bedömningar:

- Barn och unga bör uppmärksammas i högre utsträckning i det brottsförebyggande arbetet på nationell nivå. Regeringen bör ta ansvar för att detta sker.
- Skolans roll när det gäller att förebygga brott och hantera utsatthet för brott bör tydliggöras.

8.2.2 Barn som är i riskzon behöver upptäckas i tid

Beredningen bedömer att verksamheter som möter barn och unga behöver ha kunskap om risk- och skyddsfaktorer, rutiner för att tidigt fånga upp de som befinner sig i riskzon samt kunskap om hur de kan ges stöd. Systemet med orosanmälningar är av stor vikt både när det gäller att förebygga brott bland barn och unga och hjälpa dem som blivit utsatta för brott.

Trygghetsberedningens bedömningar:

- Verksamheter som möter barn och unga bör ha kunskap om de risk- och skyddsfaktorer som kan leda till eller förebygga ett kriminellt eller våldsamt beteende. Det måste även finnas rutiner på plats som fångar upp barn i riskzon samt kunskap om vilket stöd som kan vara aktuellt. Det innebär att verksamheter nära barnet även måste ha kännedom om andra berörda aktörers roller och ansvar.
- Systemet med orosanmälningar är centralt för att barn och unga ska få tillgång till stöd och skydd. Det behöver därför säkerställas att systemet fungerar ändamålsenligt och på det sätt som är avsett. Socialtjänsten i hela landet måste ha kompetens och kapacitet att hantera de anmälningar som görs samt vidta erforderliga åtgärder.

Trygghetsberedningens förslag:

- Regeringen ska ge lämplig myndighet i uppdrag att sprida kunskap om våld i barns och ungas nära relationer. Syftet är att uppmärksamma fler på våldet samt sprida information till utsatta om vilket stöd som finns att få.

8.2.3 Stödinsatser till och samverkan kring barn och unga i riskzon behöver utvecklas och ske i lägre åldrar

Beredningen bedömer att samhällets förmåga att nå ut till barn och familjer med en högre risknivå än andra behöver bli bättre samt att insatser till barn i riskzon behöver sättas in i lägre åldrar och i ett tidigare skede än i dag. Exempelvis kan det handla om att tillgodose behov som uppmärksammas vid besök hos barnavårdscentraler och öppna förskolor. Det kan också gälla att i skolan och förskolan agera tidigt när det kan befaras att elever inte kommer att klara utbildningsmålen. Trygghetsberedningen anser vidare att det behöver finnas tydliga strukturer för samverkan mellan de centrala aktörerna samt resurser och organisatoriska förutsättningar, som håller över tid, för att den samverkan som behövs på lokal nivå ska fungera tillfredställande. Även insatser inom ramen för sådana samverkansstrukturer behöver vidtas i ett tidigt skede.

Trygghetsberedningens bedömning:

- Samhällets förmåga att nå ut till barn och familjer med ett större stödbehov än andra behöver bli bättre.
- Insatser för barn och unga i riskzon behöver sättas in i lägre åldrar och i ett tidigare skede än vad som sker i dag.
- För att samverkan på lokal nivå ska fungera ändamålsenligt behöver det finnas tydliga strukturer för samverkan mellan de viktigaste aktörerna samt resurser och organisatoriska förutsättningar som håller över tid.
- Möjligheten att dela relevant information mellan samverkans-parter är viktig för ett effektivt arbete.

8.2.4 Behov av kunskapsutveckling, uppföljning och utvärdering

Beredningen ser ett stort behov av ytterligare kunskap rörande de områden som delbetänkandet behandlar. Det gäller bland annat kunskap om brottslighetens omfattning, utveckling och karaktär samt om hur den kan förebyggas. Enligt beredningen behövs också mer utvärdering av det lokala brottsförebyggande arbetet som berör barn och unga för att öka kunskapen om vilka insatser som fungerar. Även kunskapen om vilka samhällsekonomiska vinster som brottsförebyggande åtgärder och tidiga insatser kan leda till behöver utvecklas. Slutligen anser beredningen att nationella satsningar inom andra områden än det kriminalpolitiska i högre grad bör analyseras och följas upp utifrån möjliga respektive faktiska konsekvenser för brottsligheten.

Trygghetsberedningens bedömning:

- Det finns ett behov av ytterligare kunskap rörande de fokusområden som delbetänkandet behandlar. Det gäller bland annat omfattningen, utvecklingen och karaktären av brottsligheten samt hur den kan förebyggas.
- Mer utvärdering av lokalt brottsförebyggande arbete som berör barn och unga behövs för att öka kunskapen om vilka insatser som fungerar.
- Kunskapen om vilka möjliga samhällsekonomiska vinster som tidiga brottsförebyggande åtgärder kan leda till behöver utvecklas.
- Satsningar på nationell nivå inom andra politikområden än det kriminalpolitiska bör i högre grad analyseras och följas upp utifrån möjliga respektive faktiska konsekvenser för brottsligheten.

Trygghetsberedningens förslag:

- Regeringen ska ge Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga vilka insatser som kommuner erbjuder barn och unga som utsatts för våld i en nära relation, i vilken utsträckning dessa insatser faktiskt används samt hur effektiva de är. Kartläggningen ska också omfatta insatser som erbjuds unga utövare av våld i nära relationer. Socialstyrelsen ska även ges i uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag avseende våld i barns och ungas nära relationer för yrkesverksamma i kommuner och regioner.

8.3 En särskild kraftsamling för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet

Beredningen konstaterar att situationen rörande gängkriminaliteten är allvarlig och komplex. Trots att omfattande insatser vidtagits, och ytterligare planeras, för att på olika sätt förstärka brottsbekämpningen och öka lagföringen av gängkriminella kan konstateras att det dödliga skjutvapenvåldet kopplat till gängkriminalitet inte tenderar att minska. Tvärtom förefaller gängen kontinuerligt kunna fyllas på med nya och allt yngre medlemmar.

Trygghetsberedningens bedömning:

- Arbetet för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet bör intensifieras och effektiviseras. Arbetet behöver framför allt bedrivas på lokal nivå men staten bör ta ett tydligare ansvar. Ansvaret bör vara inriktat på att identifiera prioriterade åtgärder, stötta det lokala arbetet samt kontinuerligt följa upp det arbete som bedrivs och verka för att det blir utvärderat. Det bör säkerställas att arbetet är helhetsinriktat, kunskapsbaserat och långsiktigt.

8.3.2 En tydlig inriktning för arbetet

Trygghetsberedningens förslag:

- Regeringen ska ta fram ett inriktningsdokument som beskriver de insatsområden som är mest angelägna att arbeta med för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. Dokumentet ska kunna användas som en vägledning för prioritering och uppföljning. Det ska betraktas som en miniminivå. De områden som beredningen identifierat i sitt arbete och som anges nedan utgår från bästa tillgängliga kunskap och har den breda förankring som ett långsiktigt arbete kräver. Inriktningsdokumentet bör därför utgå från dessa områden. Innehållet i dokumentet bör ses över och revideras vartefter kunskapsläget förändras.

8.3.3 En särskild organisation för arbetet

För att genomföra den föreslagna kraftsamlingen behöver en särskild organisation inrättas. Kraftsamlingens övergripande syfte är att arbetet för att förebygga att barn och unga dras in i gängkriminalitet ska intensifieras och effektiviseras.

Trygghetsberedningens förslag:

- En särskild organisation ska tillsättas för att med utgångspunkt i det framtagna inriktningsdokumentet stötta genomförandet av en kraftsamling för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. Organisationen ska särskilt

- säkerställa att kommuner med särskilt utsatta områden har tillgång till nödvändigt stöd och förutsättningar i övrigt för arbetet med de prioriterade insatsområdena,
- verka för att arbetet bedrivs på ett helhetsinriktat, kunskapsbaserat och långsiktigt sätt, samt
- följa upp arbetet och identifiera eventuella behov av ytterligare åtgärder alternativt avveckling av åtgärder.

Organisationens arbetsformer

Trygghetsberedningens förslag:

- Den särskilda organisationen ska ha formen av en kommitté. Den bör ha en liten grundbemanning med möjlighet till komplettering med specifika kompetenser beroende på behov. Arbetet ska bedrivas i nära samarbete med de kommuner som har särskilt utsatta områden. För att bibehålla en bred politisk förankring ska arbetet ske i nära dialog med en parlamentariskt sammansatt referensgrupp. Även andra referens- eller arbetsgrupper bör för kortare eller längre tid knytas till kommittén. Det kan gälla till exempel grupper av myndighetsrepresentanter, forskare och företrädare för olika organisationer. Det är också viktigt att hitta former för att barn och unga ska komma till tals i arbetet. Kommittén bör därtill finna former för erfarenhetsutbyte med relevanta aktörer i de andra nordiska länderna. Arbetsätten kan med fördel vara innovativa och i uppdraget bör ingå att kontinuerligt utveckla, och på sikt även avveckla, den egna verksamheten. Utgångspunkten är att verksamheten ska ha en långsiktig inriktning, men vara tillfällig. Kommittén bör inrättas för en period av fem år med omprövning och möjlighet till förlängning efter det.

Förvaltningens bedömning

En teoretisk utgångspunkt i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet är en uppdelning av insatser utifrån preventionsnivåer. Det handlar om generella, selektiva och indikerade åtgärder. Generella åtgärder riktar sig till alla invånare och platser där de bor, verkar och som de besöker. Selektiva åtgärder fokuseras till riskgrupper, individer eller platser som riskerar att drabbas av brott och indikerade åtgärder till dem som har begått eller drabbats av brott tidigare samt särskilt brottsdrabbade platser

Det är förvaltningens bedömning att det behövs insatser på samtliga tre nivåer, men att tyngdpunkten bör ligga på selektiva och indikerade åtgärder. I en rapport från SU visar resultatet att en stor majoritet och växande grupp av tonårspojkarna inte begår några våldsbrott, eller begår några enstaka lindriga, medan en liten grupp begår majoriteten av brotten¹. Rapporten gäller Stockholmspojkar men förvaltningen bedömer att fenomenet i princip är detsamma i stadsområde Nordost. Den lilla grupp av tonårspojkar som lagförs för våldsbrott, och barn som begår våldsbrott, är enligt förvaltningens bedömning synnerligen viktig att arbeta med. Tyngdpunkten på åtgärder inom fokusområdet Barns och ungas involvering i gängkriminalitet bör således ligga på åtgärder som syftar till att identifiera dessa individer inom gruppen barn och unga 8–18 år gamla som begår

¹ Sivertsson, F. (2022). Polarisering av våld bland tonårspojkar i Stockholm? En beskrivning utifrån självdeklarerad och registrerad våldsbrottslighet, 2002–2020.

våldsbrott, med fokus på dem mellan 8–15 år, (åtgärder på selektiv nivå) och åtgärder för de identifierade individerna (åtgärder på indikerad nivå).

Vidare, vad gäller åtgärder på generell nivå, arbetar förvaltningen med ett antal koncept där utgångspunkten är att våldsamt beteende är inlärt och går att förändra. Grövre våldsbrott kan förhindras genom tidiga insatser mot lindrigare former av kränkningar och våld. Det faktum att särskilt unga män, är överrepresenterade som våldsutövare innebär att det kan antas vara särskilt effektivt med åtgärder som syftar till att bryta den normerande kopplingen mellan manlighet och våld i tidig ålder. Således är det förvaltningens bedömning att fokusområdet Våld i barns och ungas nära relationer är välkommet och en behövlig del av kunskapsbasen för en kriminalpolitik som ska bidra till att uppfylla målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet.

Slutligen är det förvaltningens bedömning att fokuset på tidiga, träffsäkra och samordnade insatser kan skapa goda förutsättningar för att på sikt nå de kriminalpolitiska målen. En studie utförd av Karolinska Institutet (KI) visade att långtidsdömda män inom Kriminalvården ofta lider av obehandlad ADHD, trots att de haft betydande problem sedan barndomen². Obehandlad neuropsykiatriskt funktionshinder kan leda till svårigheter att klara av skolan och att inte gå ut grundskolan med godkända betyg ser förvaltningen har en koppling till ökad risk att utveckla en kriminell livsstil. I slutrapporten för projektet ”Främja lärande, utveckling och hälsa hos barn i Angered” redovisas goda resultat av tidiga insatser, och menar att de mest effektiva långsiktiga satsningarna för att klara skolan är de som görs tidigt, under förskoleår och tidiga skolår.³

Sammantagen bedömning

Det är förvaltningens bedömning att Trygghetsberedningens bedömningar och förslag gällande områdena Barn och ungas involvering i gängkriminalitet samt Våld i barn och ungas nära relationer är ändamålsenliga. Förvaltningen är också positiv till att merparten av ansvaret för förslagen läggs på statlig nivå eftersom det bidrar till mer likvärdig styrning av det brottsförebyggande arbetet. Vidare är det förvaltningens bedömning att kommunernas del i arbetet kommer ske naturligt som en följd av lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete, vari kommuner åläggs ett samordningsansvar och att tillse en samordningsfunktion för ändamålet. Förvaltningen bedömer också att regeringens uppdrag till Brå att utveckla det nationella stödet för det brottsförebyggande arbetet kommer vara till nytta. Det är förvaltningens bedömning att två delar är särskilt viktiga i arbetet mot de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Den första delen är fokus på tidiga, träffsäkra, förtroendeskapande och samordnade insatser redan i förskole- och lågstadieålder. Den andra delen är åtgärder som syftar till att identifiera individer inom gruppen barn och unga 8–18 år gamla som begår våldsbrott, med fokus på dem mellan 8–15 år, och riktade insatser för dessa identifierade individer.

² Karolinska Institutet (2010). *Obehandlad ADHD är vanlig hos brottsdömda män*. Hämtas här: <https://nyheter.ki.se/obehandlad-adhd-ar-vanlig-hos-brottsdomda-man>

³ Västra Götalandsregionen (2020). *Främja lärande, utveckling och hälsa hos barn i Angered*. Hämtas här: https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/SOFIA/RUN4295-645987869-143/SURROGATE/Angered_Skolsamverkan_slutrapport.pdf

Socialförvaltning Nordost

Fredrik Johansson
Förvaltningsdirektör

Tobias Gröndahl
Avdelningschef

Remiss från Justitiedepartementet - Vägar till ett tryggare samhälle – Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)

Göteborgs Stad delar Trygghetsberedningens bedömningar och anser att förslagen bör tillstyrkas. Betänkandets innehåll är i linje med det arbete som redan pågår inom Göteborgs Stad och Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022–2026. Bedömningarna och förslagen stämmer också väl överens med de slutsatser stadsledningskontoret tidigare lämnat till kommunstyrelsen i Redovisning av uppdrag att utreda insatser som används i socialtjänstens och skolans arbete med unga som befinner sig i eller riskerar att dras in i gängkriminella sammanhang (KS 2022-04-27 § 364).

Göteborgs Stad anser att det är välkommet med ett ökat statligt ansvarstagande för frågorna. Det är positivt att förslaget om en kraftsamling för att förebygga att barn och unga dras in i gängkriminalitet i första hand är ett stöd för berörda aktörer och inte handlar om ökad statlig regelstyrning.

Göteborgs Stad är positivt till förslaget om en särskild organisering i form av en kommitté och förslaget kring dess utformning och uppdrag. Det är särskilt viktigt att barn och unga görs delaktiga och ges inflytande över arbetet. Däremot inrymmer förslaget vissa oklarheter kring de delar som rör kommitténs uppdrag att säkerställa att kommuner med särskilt utsatta områden har tillgång till nödvändigt stöd och förutsättningar i övrigt för arbetet med de prioriterade insatsområdena. Göteborgs Stad anser att det behöver förtydligas vad kommitténs uppdrag innebär i den del som handlar om att säkerställa att nödvändiga förutsättningar finns tillgängliga.

Det är beredningens uppfattning att förslagen som lämnas utgör den kunskapsbaserade och brett förankrade grund som behövs för att regeringen skyndsamt ska kunna initiera en samlad och kraftfull insats som gör att gängkriminaliteten inte bara kan bekämpas utan också förebyggas på ett effektivt sätt. Göteborgs Stad bedömer att de förslag som lämnas ger goda förutsättningar för ett fortsatt strukturerat arbete. Det är dock innehållet i ett eventuellt kommande nationellt styrdokument och de lokala överenskommelserna som faktiskt avgör om förslagen leder till den kraftsamling som avses.

En kraftsamling i enlighet med betänkandets förslag kan initialt innebära ökade kostnader för kommunen utifrån ett intensifierat arbete. Att säkerställa att tillräckliga resurser avsätts för det lokala arbetet blir viktiga delar i det statliga ansvarstagandet. I betänkandet föreslås att ett system med lokala överenskommelser och statsbidrag ska utredas.

Göteborgs Stad ser positivt på att frågan utreds vidare. Det är viktigt att det finns en samlad och långsiktig finansiering. Detta för att säkerställa att det förebyggande arbetet

bedrivs inom ramen för ordinarie verksamhet och inte i tillfälliga projekt. Kommunerna behöver ges stabila förutsättningar och kapacitet att ta emot och omsätta den statliga styrningen och kommitténs vägledning och stöd. Arbetet behöver vara uthålligt och långsiktigt.

För Göteborgs kommunstyrelse